

Průzkum Asociace bezpečná škola z. s.

Prevence agrese ve školách a školských zařízeních **2023**

Výstupy z ankety s komentářem

Ing. Libor Sladký,
Mgr. Tibor A. Brečka
a kolektiv

1

Prevence agrese ve školách a školských zařízeních 2023

Úvodní slovo

Více než devět let se Asociace bezpečná škola věnuje problematice bezpečnosti osob ve školském prostředí v kontextu hrozeb, která s sebou přináší plánovaná nebo emoční agrese. Ozbrojený útočník ve školském prostředí ve všech jeho možných podobách a situacích, kdy nositelem agrese je nejen pachatel vstupující z venku, ale také současný žák školy, nebo jeho zákonní zástupci (rodiče).

Ptali jsme se sami sebe při přípravě ankety, kam se posunula bezpečnost v kontextu covidové pandemie, války na Ukrajině, ale také v rámci systematického vzdělávání škol v oblasti prevence kriminality a nastavení správných režimových a technicko-režimových opatření. Odpovědi nejen na tyto otázky dává právě tento průzkum. Vzorek více než pět tisíc škol napříč Českou republikou by měl být dostatečně referenčním vzorkem, který by měli brát vážně všechny instituce se školami pracující od jejich zřizovatelů po gesční ministerstvo a ty, kteří bezpečnost v České republice mají ve své kompetenci.

Průzkum proběhl v roce 2023 ve spolupráci s Ministerstvem vnitra ČR, Odborem prevence kriminality. Navázal na naši obdobnou anketu v roce 2020/21. Sestavili jsme sadu otázek, které můžeme porovnat s výstupy roku 2020/21 a nové, které reflektují nové hrozby a témata jako je například schopnost vnímat takzvané „varovné signály“. V položených otázkách jsme se opět zaměřili na nastavení základních bezpečnostních procedur školy a řízení bezpečnosti na základě řízeného procesu nebo pouhé intuice.

Otázky vychází z výstupů stovek bezpečnostních auditů a penetračních testů škol. Tak jako u každé ankety jsou odpovědi výstupem vnímání situace z pozice odpovídajícího a jsou doplněny odborným komentářem. Anketa byla ukončena před útokem na FFÚK a tak není ovlivněna silnou emoční složkou, kterou tento tragický útok do společnosti přinesl.

Anketu nyní zveřejňujeme spolu s odbornými komentáři bezpečnostních expertů dané problematiky. Při sestavování publikace jsme spolupracovali například s MV Odborem prevence kriminality, Mezinárodním bezpečnostním institutem a kolegy z vysoké školy zaměřující se na problematiku varovných signálů a psychologie.

Výstupy z ankety propojujeme s tím, co vidíme v rámci auditů, při kterých často narážíme na rozdíly mezi vnímáním zabezpečení objektu školy z pohledu vedení a zaměstnanců školy a skutečným stavem. Anketa by měla vytvořit nejen obraz bezpečnosti ve školách. Měla by pomoci těm, kdo bezpečnost řeší ke kvalitativnímu posunu při nastavení bezpečnostní prevence.

Tým Asociace bezpečná škola

Anketa v číslech

- Průzkumu se zúčastnilo **4085 respondentů**
- Průzkum probíhal **od května do listopadu 2023**
- Účastníky průzkumu byli zástupci škol a školských zařízení
- Průzkum měl celkem **33 otázek** (17 základních a 16 doplňujících podotázek)
- Otázky se týkaly **režimových opatření, metodiky** pro tvorbu bezpečnostních dokumentů a zaznamenaných bezpečnostních **incidentů**

Kategorie otázek

Otázky 1 — 2:

Informace o respondentech

Otázky 3 — 9:

Režimová opatření pro návštěvníky objektu

Otázky 10 — 13:

Znalost normy ČSN 73 44 00 a souvisejících materiálů

Otázka 14:

Bezpečnostní incidenty v posledních 3 letech

Otázky 15 — 31

Osobní zkušenosti respondentů s bezpečnostními incidenty

Otázka 32:

Vnímání varovných signálů

Otázka 33:

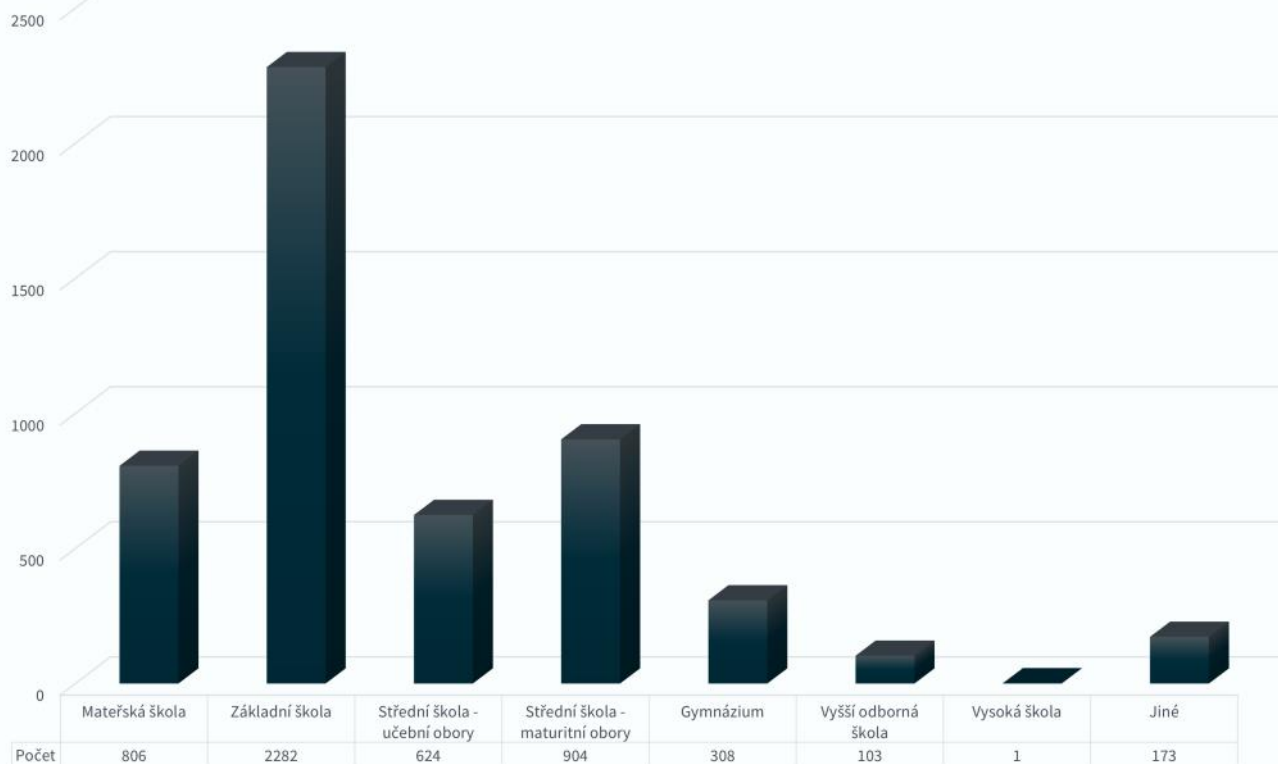
Vliv válečného konfliktu na Ukrajině na školské prostředí v ČR

Otázka č. 1

Typ školského zařízení

O jaký typ školského zařízení se jedná?

Otázka č.1

O jaký typ školského zařízení se jedná?

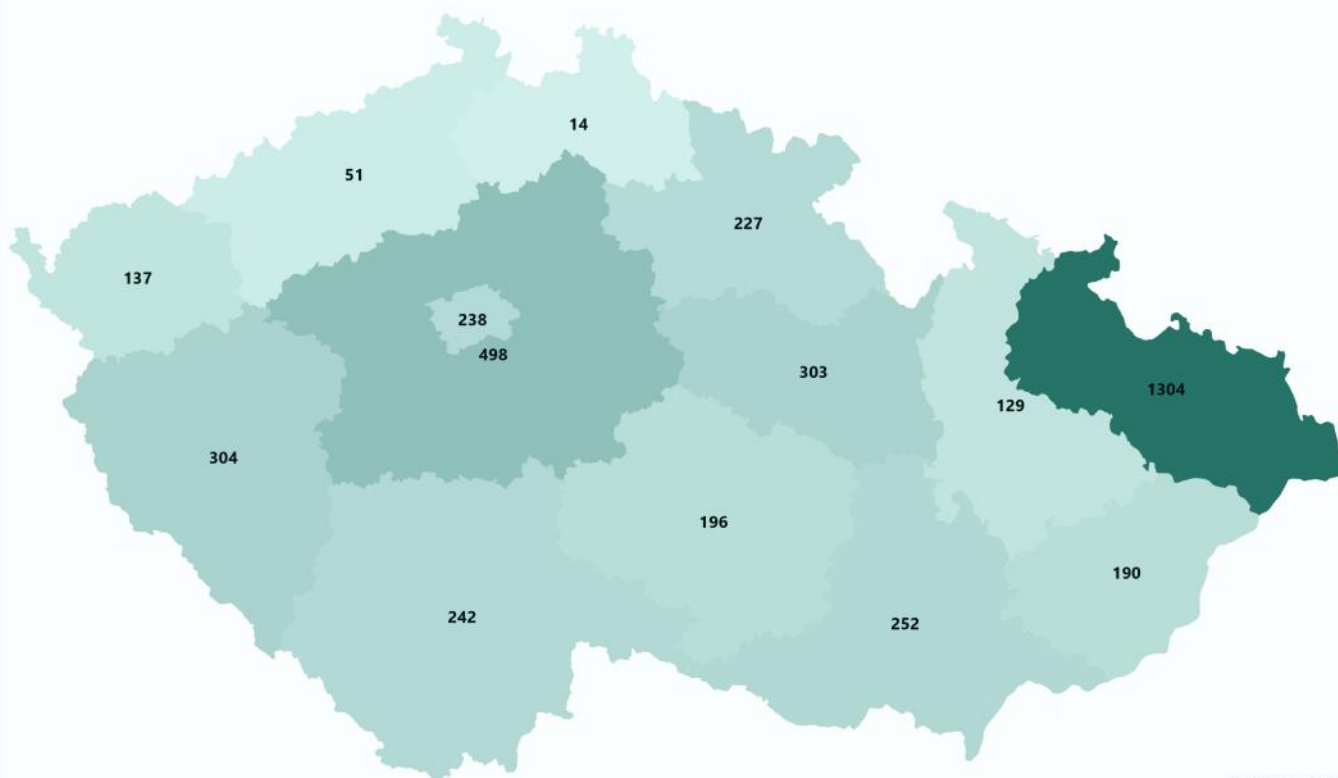
Mateřská škola	806
Základní škola	2282
Střední škola - učební obory	624
Střední škola - maturitní obory	904
Gymnázium	308
Vyšší odborná škola	103
Vysoká škola	1
Jiné	173
Celkem	5201

Otázka č. 2

Respondenti podle krajů

Z jakého jste kraje?

Používá technologii Bing.
© GeoNames, Microsoft, TomTom

Otázka č.2

Z jakého jste kraje?

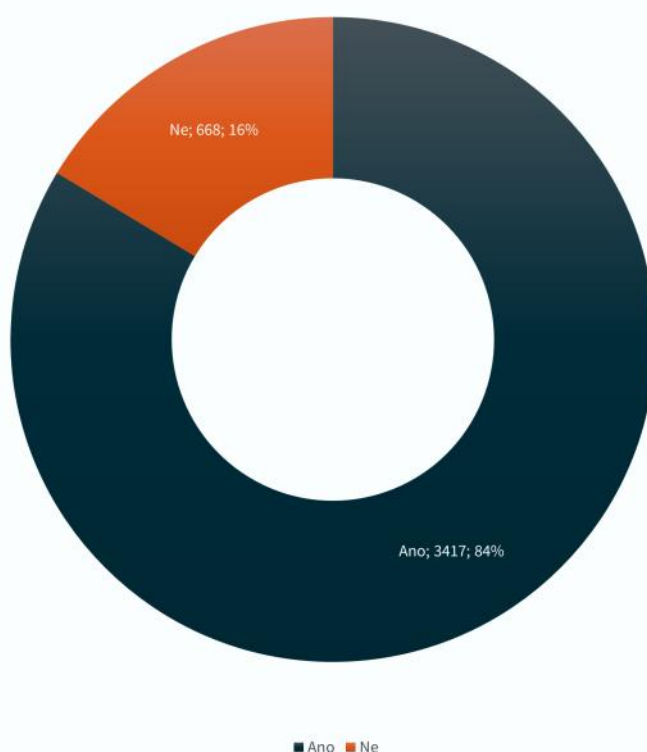
Hlavní město Praha	238
Jihočeský kraj	242
Jihomoravský kraj	252
Karlovarský kraj	137
Kraj Vysočina	196
Královéhradecký kraj	227
Liberecký kraj	14
Moravskoslezský kraj	1304
Olomoucký kraj	129
Pardubický kraj	303
Plzeňský kraj	304
Středočeský kraj	498
Ústecký kraj	51
Zlínský kraj	190
Celkem	4085

Otázka č. 3

Zabezpečení vstupů do objektu při příchodu na vyučování

Je vstup do školy fyzicky zabezpečen při příchodu žáků na vyučování?

Otázka č.3

Je vstup do školy fyzicky zabezpečen při příchodu žáků na vyučování?

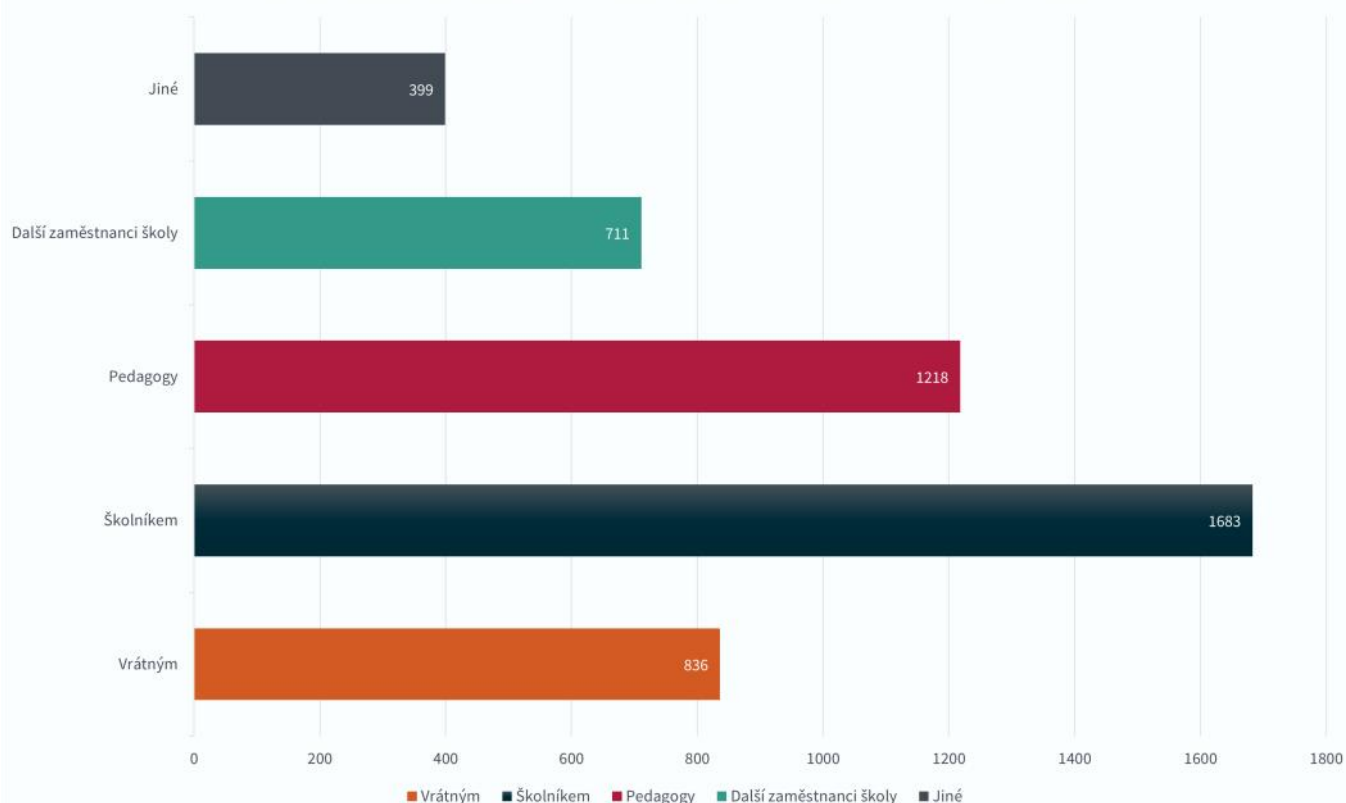
Ano	3417
Ne	668
Celkem	4085

Otázka č. 4

Personál zajišťující zabezpečení vstupů do objektu

Kým je fyzicky zabezpečen vstup při příchodu žáků na vyučování?

Otázka č.4

Kým je fyzicky zabezpečen vstup při příchodu žáků na vyučování?

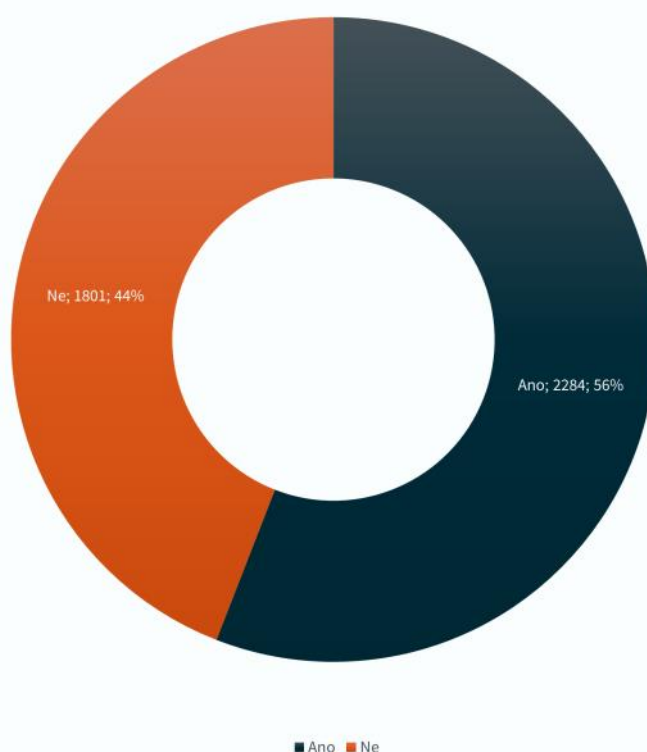
Vrátným	836
Školníkem	1683
Pedagogy	1218
Další zaměstnanci školy	711
Jiné	399
Celkem	4847

Otázka č. 5

Zabezpečení vstupů do objektu po celou dobu výuky

Je vstup do školy fyzicky zabezpečen po celou dobu výuky?

Otázka č.5

Je vstup do školy fyzicky zabezpečen po celou dobu výuky?

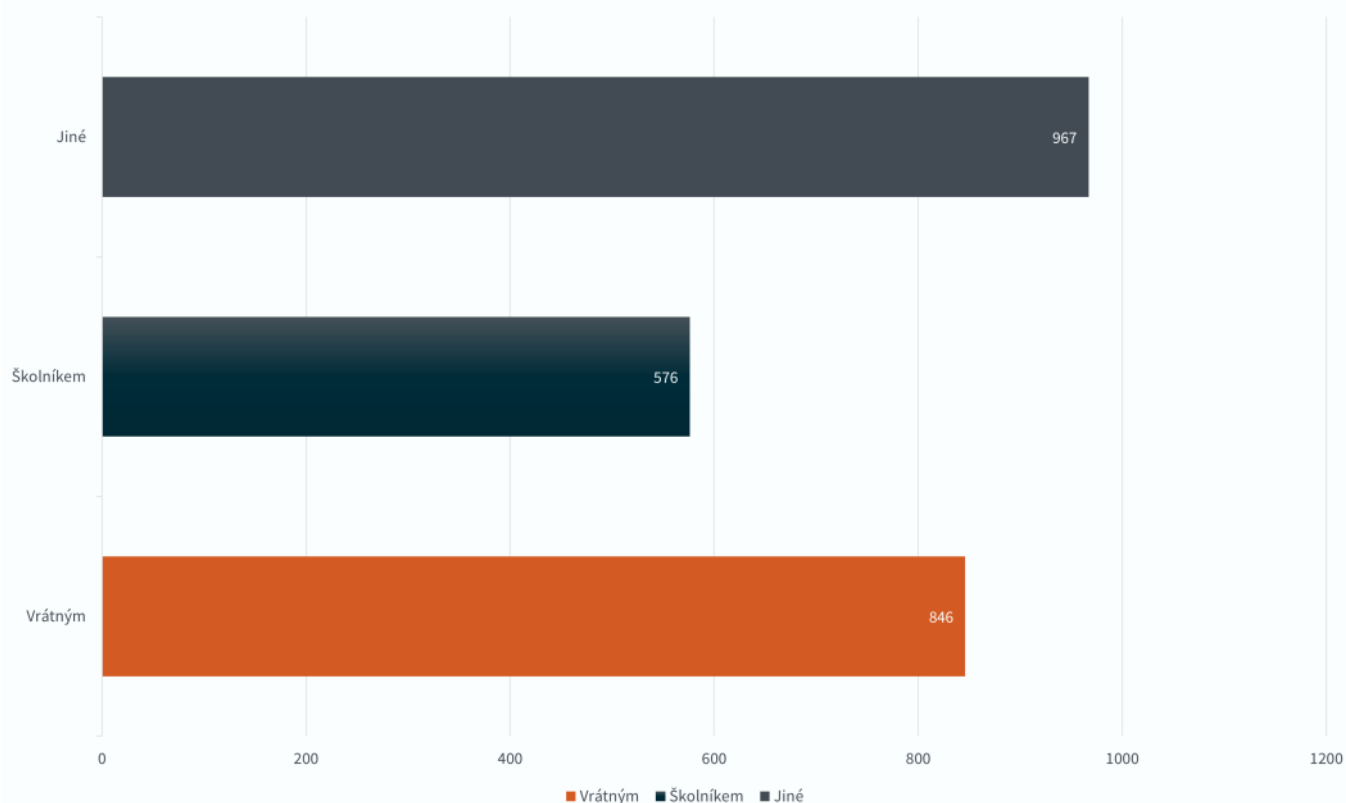
Ano	2284
Ne	1801
Celkem	4085

Otázka č. 6

Personál zajišťující zabezpečení vstupů do objektu po dobu výuky

Kým je po celou dobu výuky fyzicky zabezpečen vstup do školy?

Otázka č.6

Kým je po celou dobu výuky fyzicky zabezpečen vstup do školy?

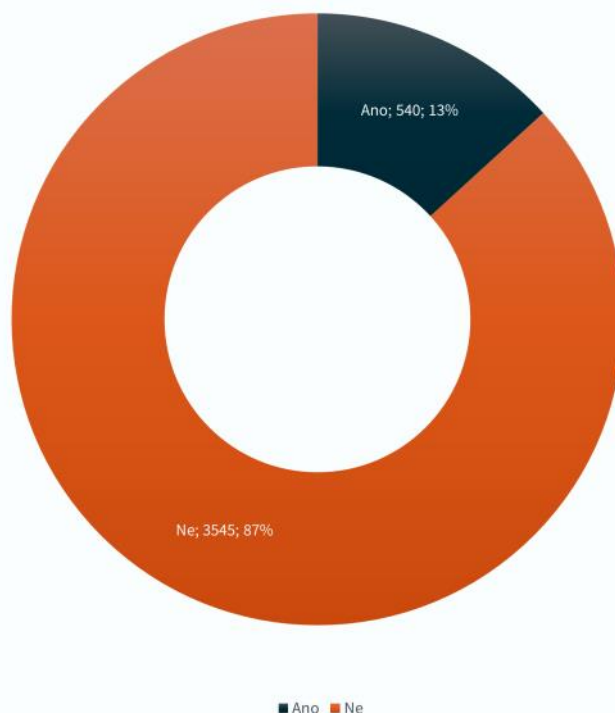
Vrátným	846
Školníkem	576
Jiné	967
Celkem	2389

Otázka č. 7

Další osoby, které se podílejí na zajištění bezpečnosti

Podílí se na zajištění bezpečnosti žáku při příchodu do školy vedle zaměstnanců školy i další osoby?

Otázka č.7

Podílí se na zajištění bezpečnosti žáku při příchodu do školy vedle zaměstnanců školy i další osoby?

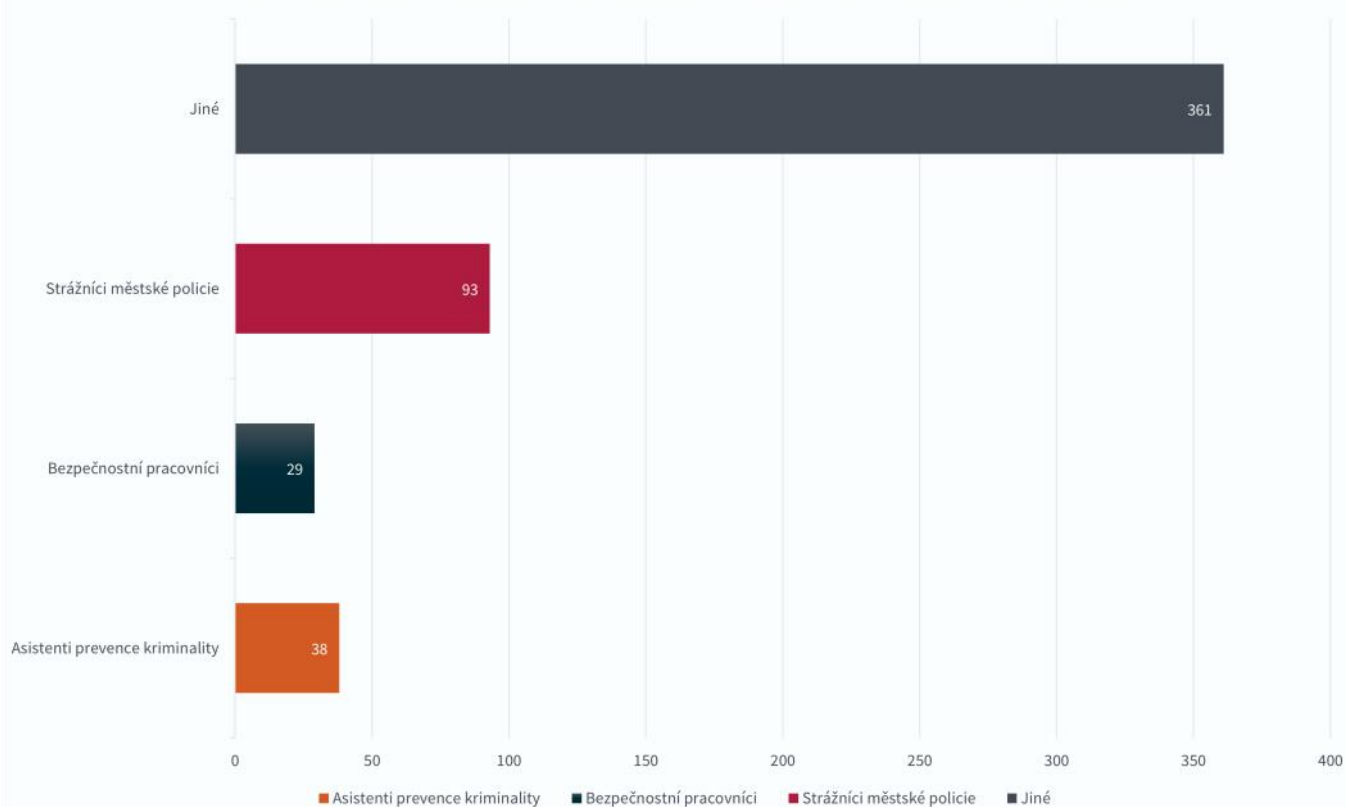
Ano	540
Ne	3545
Celkem	4085

Otázka č. 8

Další osoby zapojené do zajištění

Jaké další osoby se podílí na zajištění bezpečnosti žáku při příchodu?

Otázka č.8

Jaké další osoby se podílí na zajištění bezpečnosti žáku při příchodu?

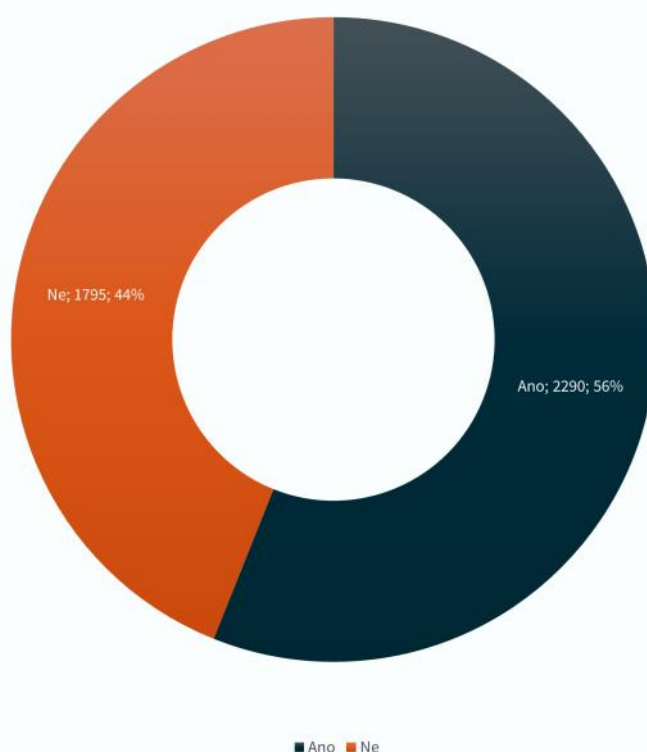
Asistenti prevence kriminality	38
Bezpečnostní pracovníci	29
Strážníci městské policie	93
Jiné	361
Celkem	521

Otázka č. 9

Směrnice pro návštěvníky

Má škola zpracovanou směrnici pro návštěvy školy?

Otázka č.9

Má škola zpracovanou směrnici pro návštěvy školy?

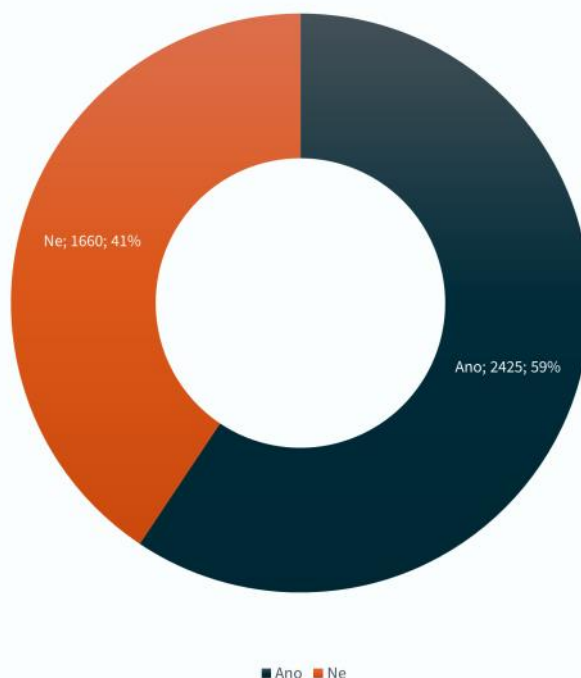
Ano	2290
Ne	1795
Celkem	4085

Otázka č. 10

Povědomí o normě ČSN 73 4400

Víte, že bezpečnost ve školách upravuje norma ČSN 73 44 00 Prevence kriminality – řízení bezpečnosti při plánování, realizaci a užívání škol a školských zařízení?

Otázka č.10

Víte, že bezpečnost ve školách upravuje norma ČSN 73 44 00 Prevence kriminality – řízení bezpečnosti při plánování, realizaci a užívání škol a školských zařízení?

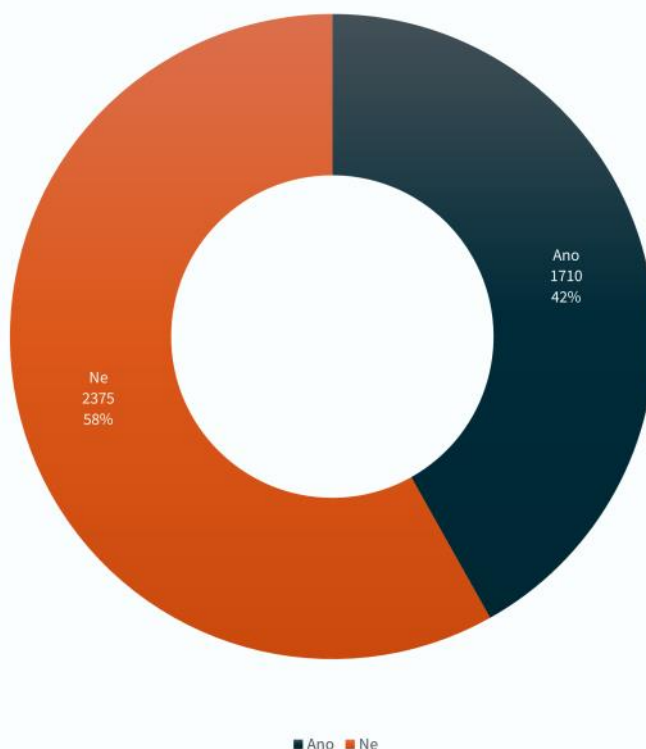
Ano	2425
Ne	1660
Celkem	4085

Otázka č. 11

Využívání normy ČSN 73 4400 pracovníky škol

Pracujete ve vaší škole přímo s normou ČSN 73 4400?

Otázka č.11

Pracujete ve vaší škole přímo s normou ČSN 73 4400?

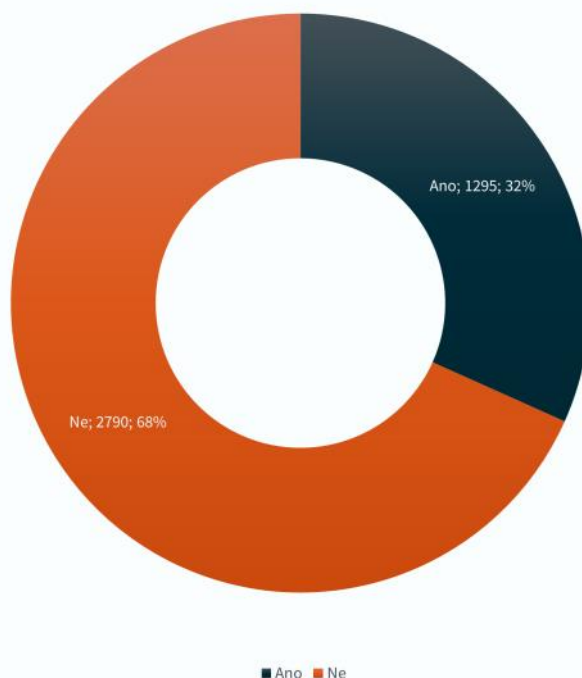
Ano	1710
Ne	2375
Celkem	4085

Využívání metodiky MV k normě ČSN 73 4400

K snadnější aplikaci do praxe Normy ČSN 73 4400 byly vytvořeny další metodické materiály.

Využíváte Metodiku MV a ABŠ pro aplikaci této normy?

Otázka č.12

K snadnější aplikaci do praxe Normy ČSN 73 4400 byly vytvořeny další metodické materiály.

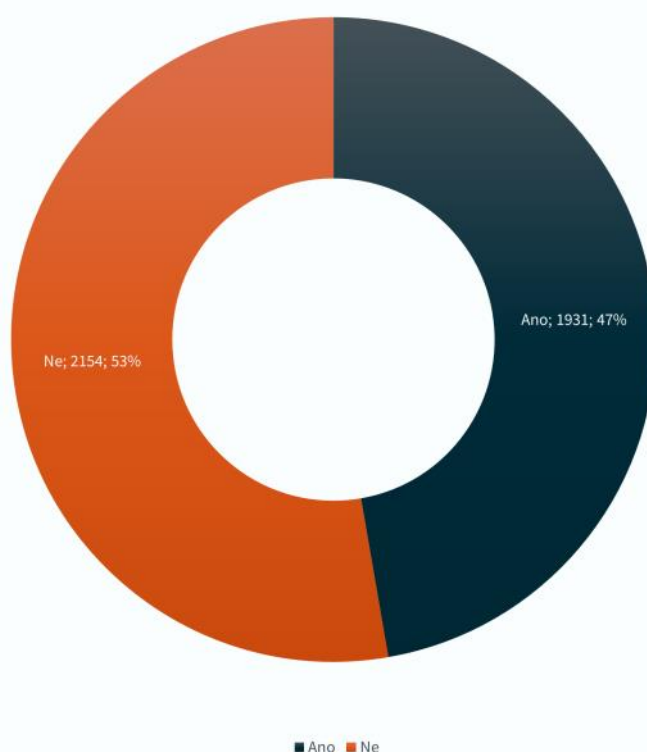
Využíváte Metodiku MV a ABŠ pro aplikaci této normy?

Ano	1295
Ne	2790
Celkem	4085

Využívání publikace Manuál bezpečné školy

Využíváte tzv. Manuál bezpečné školy, který vznikl v roce 2022?

Otázka č.13

Využíváte tzv. Manuál bezpečné školy, který vznikl v roce 2022?

Ano	1931
Ne	2154
Celkem	4085

Výskyt agrese ve školách v posledních třech letech

Otázka č.14

Zaznamenali jste v posledních 3 letech následující události?

Slovní (verbální) napadení pedagoga rodičem včetně vyhrožování fyzické újmy (např. ublížení na zdraví, smrtí atd.)

Ano	743
Ne	3008
Nevím	334
Celkem	4085

Fyzické napadení pedagoga rodičem

Ano	45
Ne	3893
Nevím	147
Celkem	4085

Slovní (verbální) napadení pedagoga žákem včetně vyhrožování fyzické újmy (např. ublížení na zdraví, smrtí atd.)

Ano	745
Ne	3046
Nevím	294
Celkem	4085

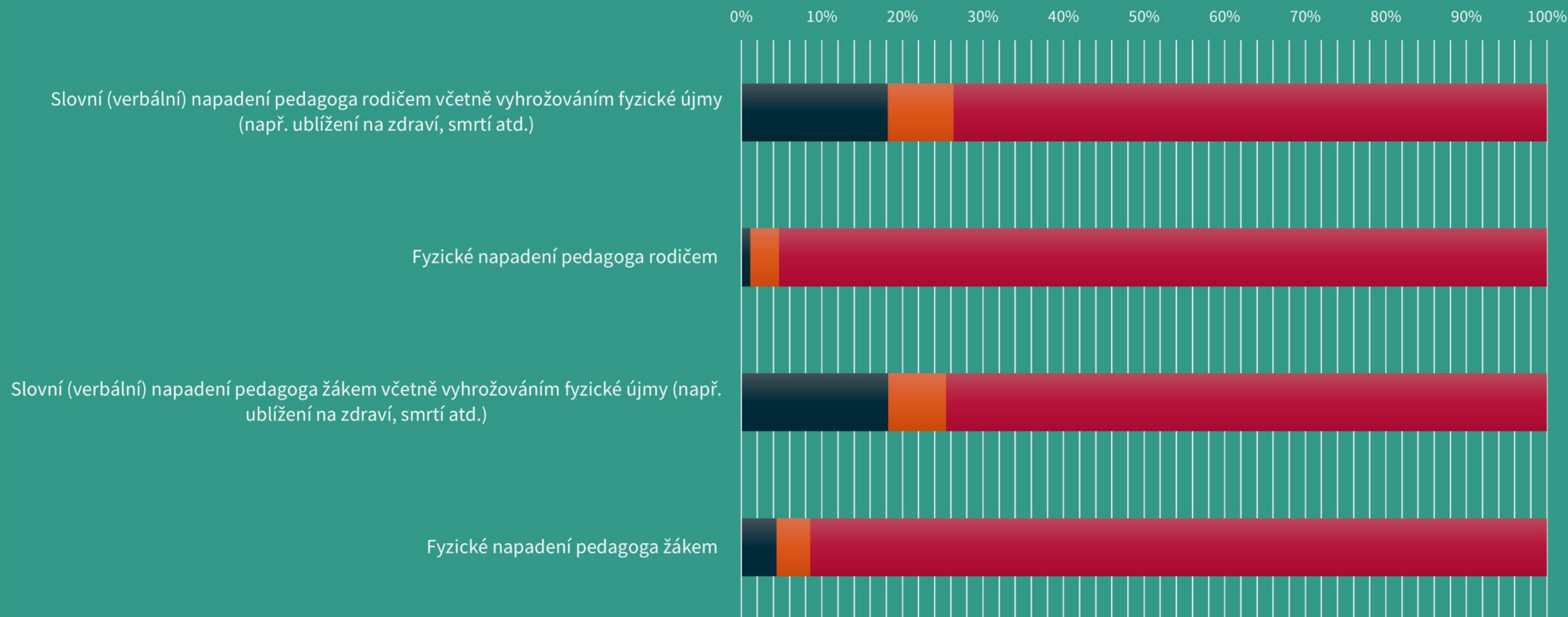
Fyzické napadení pedagoga žákem

Ano	179
Ne	3735
Nevím	171
Celkem	4085

Výskyt agrese ve školách a školských zařízeních v posledních 3 letech

Zaznamenali jste v posledních 3 letech následující události?

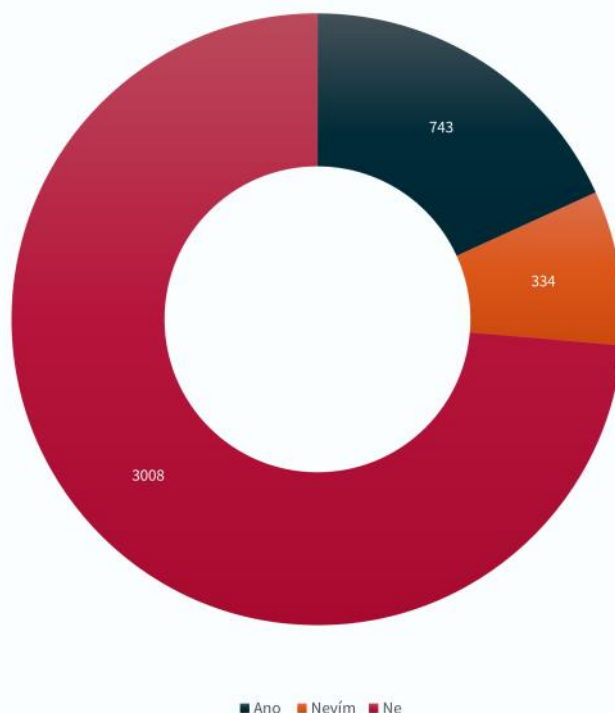
	Fyzické napadení pedagoga žákem	Slovní (verbální) napadení pedagoga žákem včetně vyhrožováním fyzické újmy (např. ublížení na zdraví, smrtí atd.)	Fyzické napadení pedagoga rodičem	Slovní (verbální) napadení pedagoga rodičem včetně vyhrožováním fyzické újmy (např. ublížení na zdraví, smrtí atd.)
■ Ano	179	745	45	743
■ Nevím	171	294	147	334
■ Ne	3735	3046	3893	3008

Otázka č. 14-1

Slovní (verbální) napadení pedagoga rodičem za poslední 3 roky

Slovní (verbální) napadení pedagoga rodičem včetně vyhrožování fyzické újmy (např. ublížení na zdraví, smrtí atd.)

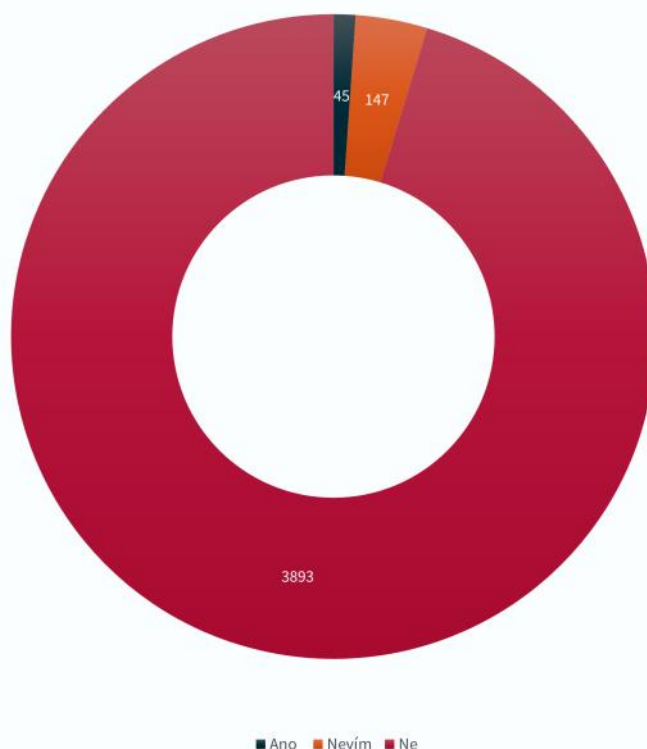
Slovní (verbální) napadení pedagoga rodičem včetně vyhrožování fyzické újmy (např. ublížení na zdraví, smrtí atd.)

Ano	743
Ne	3008
Nevím	334
Celkem	4085

Fyzické napadení pedagoga rodičem za poslední 3 roky

Fyzické napadení pedagoga rodičem

Fyzické napadení pedagoga rodičem

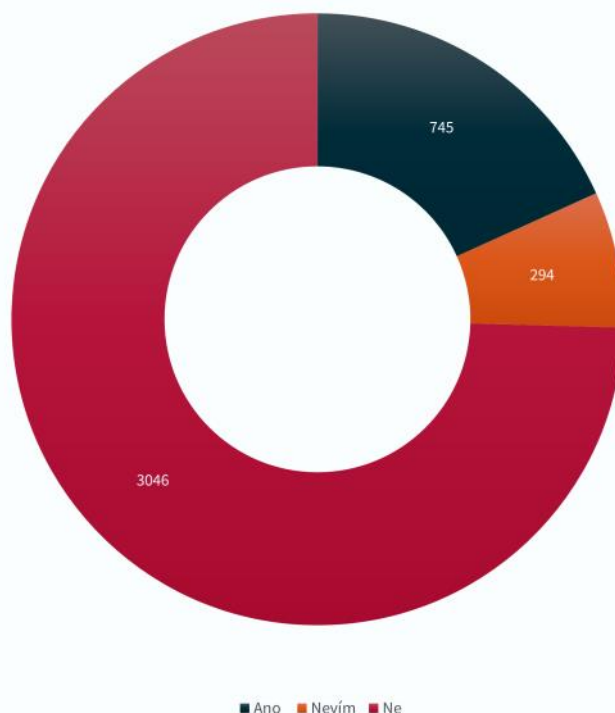
Ano	45
Ne	3893
Nevím	147
Celkem	4085

Otázka č. 14-3

Slovní (verbální) napadení pedagoga žákem za poslední 3 roky

Slovní (verbální) napadení pedagoga žákem včetně vyhrožování fyzické újmy (např. ublížení na zdraví, smrtí atd.)

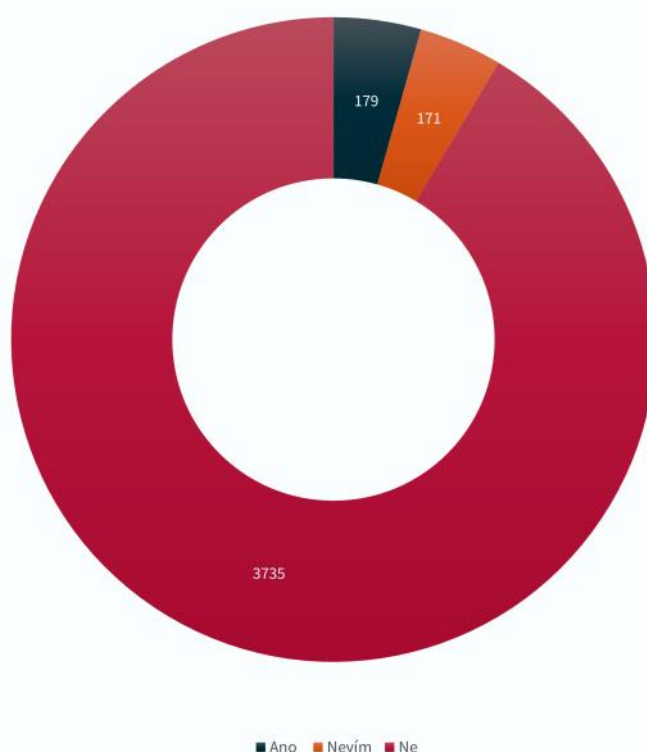
Slovní (verbální) napadení pedagoga žákem včetně vyhrožování fyzické újmy (např. ublížení na zdraví, smrtí atd.)

Ano	745
Ne	3046
Nevím	294
Celkem	4085

Fyzické napadení pedagoga žákem za poslední 3 roky

Fyzické napadení pedagoga žákem

Fyzické napadení pedagoga žákem

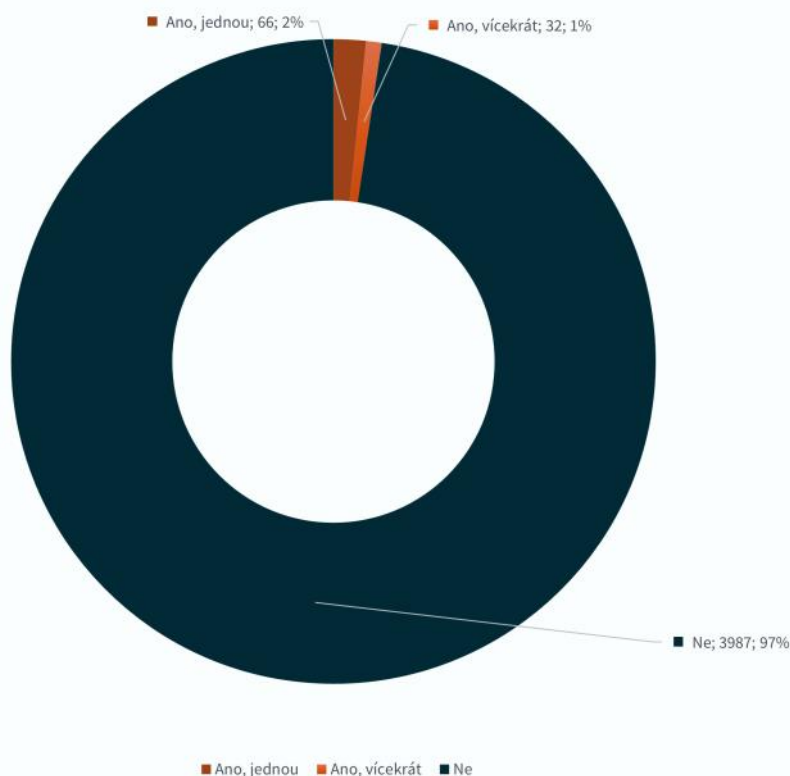
Ano	179
Ne	3735
Nevím	171
Celkem	4085

Otázka č. 15

Osobní zkušenost s fyzickým napadením

Byl jste někdy vy sám ve škole fyzicky napaden?

Otázka č.15

Byl jste někdy vy sám ve škole fyzicky napaden?

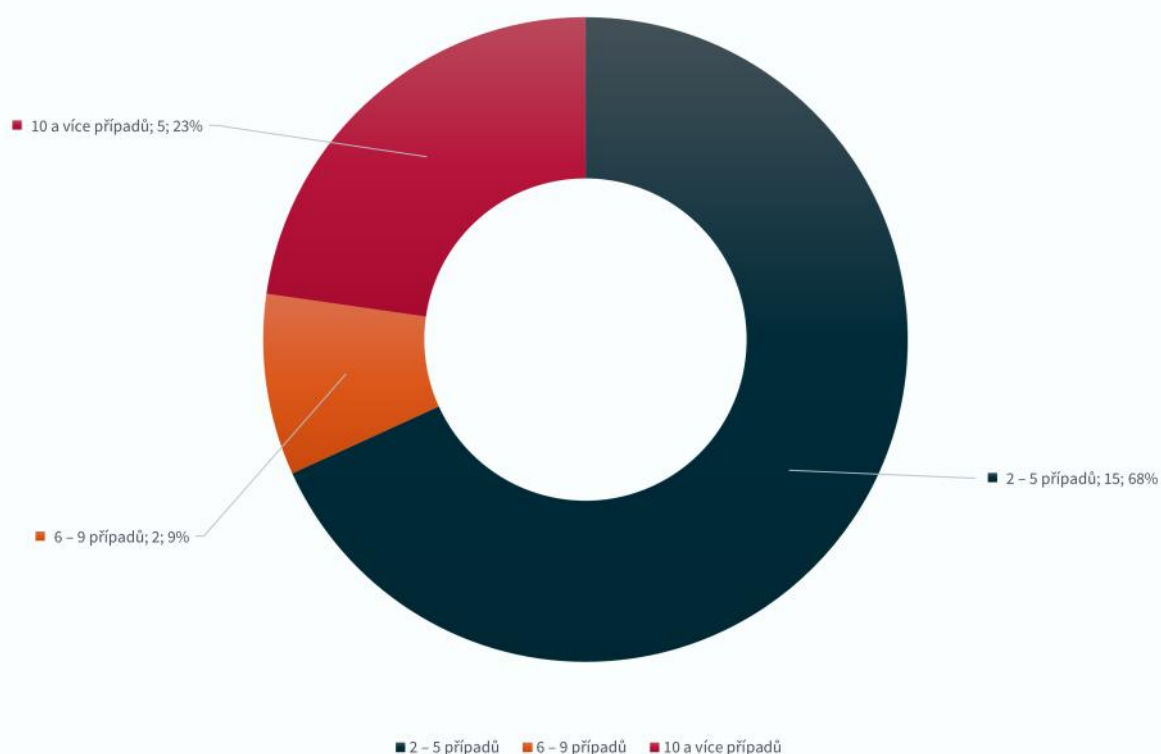
Ano, jednou	66
Ano, vícekrát	32
Ne	3987
Celkem	4085

Otázka č. 16

Osobní zkušenost s fyzickým napadením – četnost

Kolikrát jste byl fyzicky napaden?

Otázka č.16

Kolikrát jste byl fyzicky napaden?

2 – 5 případů	15
6 – 9 případů	2
10 a více případů	5
Celkem	22

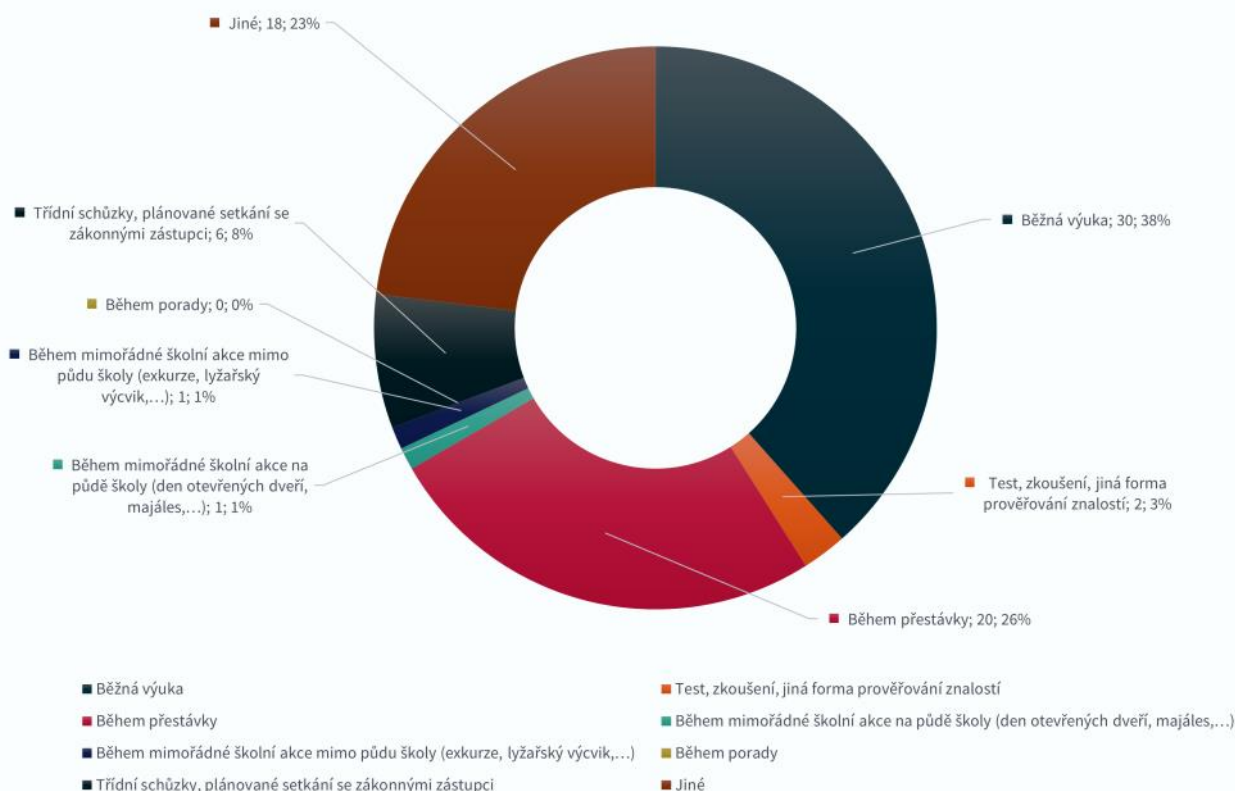
Na otázku č. 16 odpovídali pouze respondenti, kteří u otázky č. 15 zvolili možnost *Ano, vícekrát*.

Otázka č. 17

Osobní zkušenost s fyzickým napadením – situační kontext

Pokud jste byl fyzicky napaden ve škole, jaký byl situační kontext?

Otázka č.17

Pokud jste byl fyzicky napaden ve škole, jaký byl situační kontext?

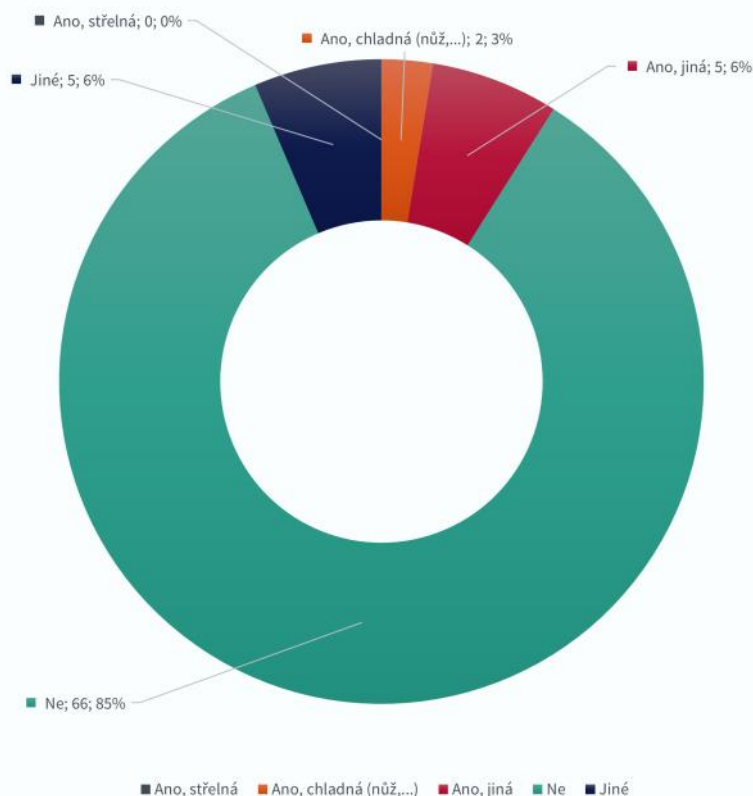
Běžná výuka	30
Test, zkoušení, jiná forma prověřování znalostí	2
Během přestávky	20
Během mimořádné školní akce na půdě školy (den otevřených dveří, majáles,...)	1
Během mimořádné školní akce mimo půdu školy (exkurze, lyžařský výcvik,...)	1
Během porady	0
Třídní schůzky, plánované setkání se zákonnými zástupci	6
Jiné	18
Celkem	78

Na otázku č. 17 odpovídali pouze respondenti, kteří odpověděli kladně na otázku č. 15.

Osobní zkušenost s fyzickým napadením – použití zbraně

Byla při útoku použita nějaká zbraň?

Otázka č.18

Byla při útoku použita nějaká zbraň?

Ano, střelná	0
Ano, chladná (nůž,...)	2
Ano, jiná	5
Ne	66
Jiné	5
Celkem	78

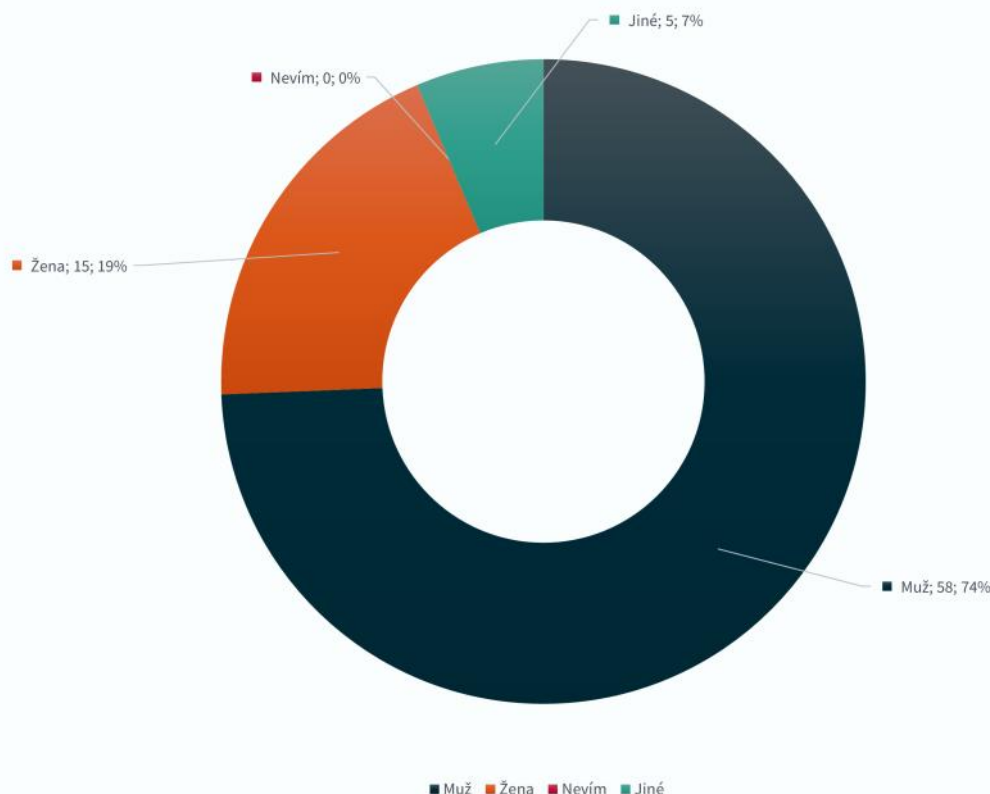
Na otázku č. 18 odpovídali pouze respondenti, kteří odpověděli kladně na otázku č. 15.

Otázka č. 19

Osobní zkušenost s fyzickým napadením – pohlaví pachatele

Pokud jste byl fyzicky napaden ve škole, jakého pohlaví byl pachatel?

Otázka č.19

Pokud jste byl fyzicky napaden ve škole, jakého pohlaví byl pachatel?

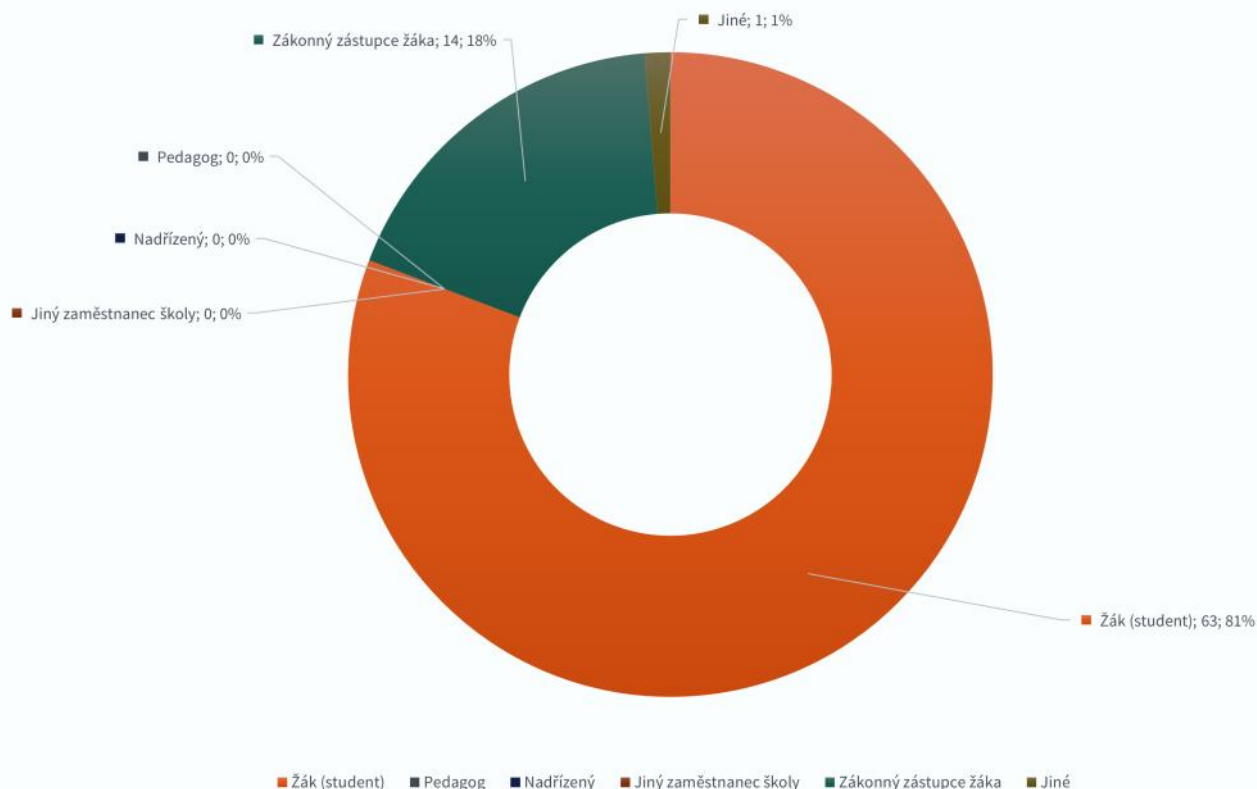
Muž	58
Žena	15
Nevím	0
Jiné	5
Celkem	78

Na otázku č. 19 odpovídali pouze respondenti, kteří odpověděli kladně na otázku č. 15.

Osobní zkušenost s fyzickým napadením – typ pachatele

Pokud jste byl fyzicky napaden ve škole, kdo byl pachatel?

Otázka č.20

Pokud jste byl fyzicky napaden ve škole, kdo byl pachatel?

Žák (student)	63
Pedagog	0
Nadřízený	0
Jiný zaměstnanec školy	0
Zákonný zástupce žáka	14
Jiné	1
Celkem	78

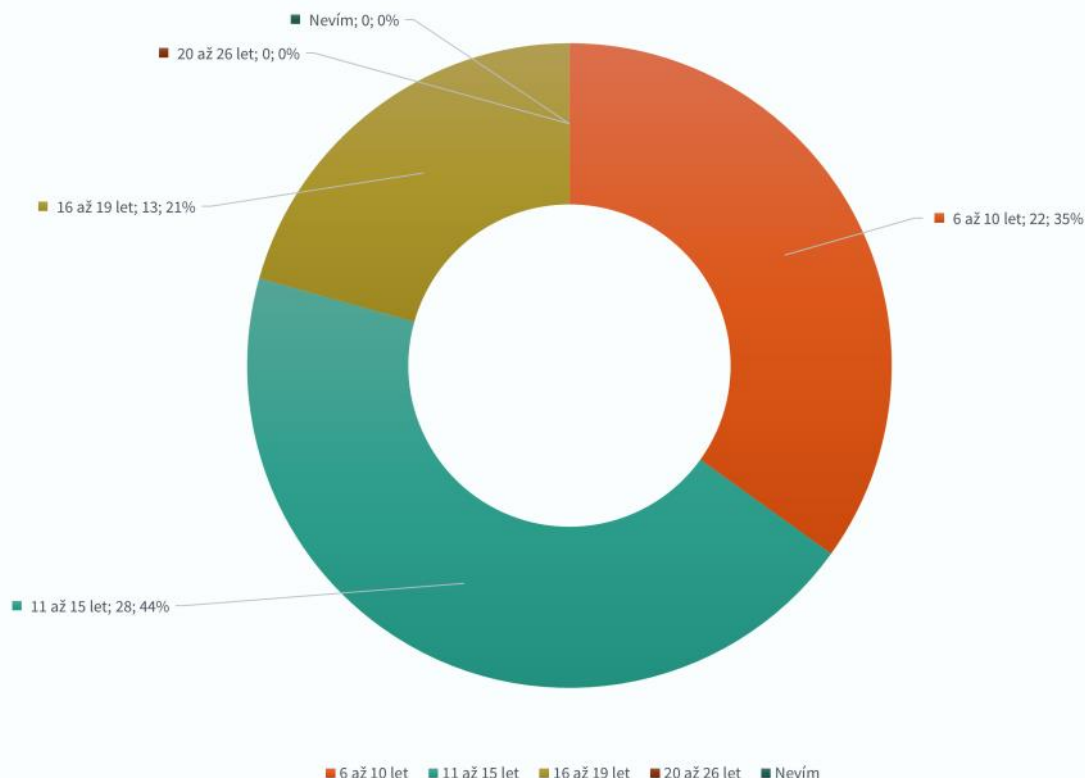
Na otázku č. 20 odpovídali pouze respondenti, kteří odpověděli kladně na otázku č. 15.

Otázka č. 21

Osobní zkušenost – věk pachatele

Pokud byl pachatelem žák (student), jaký byl jeho věk?

Otázka č.21

Pokud byl pachatelem žák (student), jaký byl jeho věk?

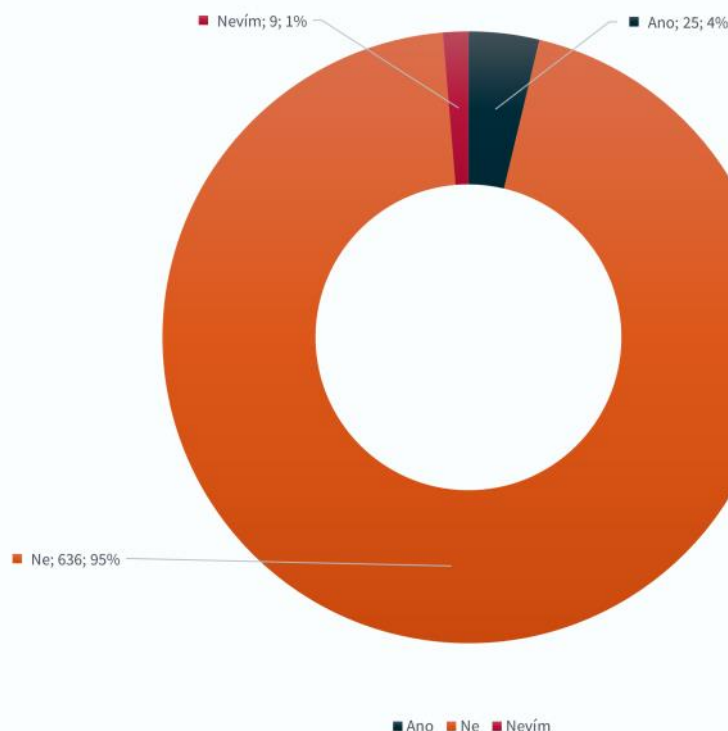
6 až 10 let	22
11 až 15 let	28
16 až 19 let	13
20 až 26 let	0
Nevím	0
Celkem	63

Na otázku č. 21 odpovídali pouze respondenti, kteří v otázce č. 20 zvolili možnost **Žák (student)**

Osobní zkušenost – duševní onemocnění pachatele z řad žáků

Pokud byl pachatelem žák (student), máte informace, že před spácháním útoku trpěl nějakým duševním onemocněním?

Otázka č.22

Pokud byl pachatelem žák (student), máte informace, že před spácháním útoku trpěl nějakým duševním onemocněním?

Ano	25
Ne	636
Nevím	9
Celkem	670

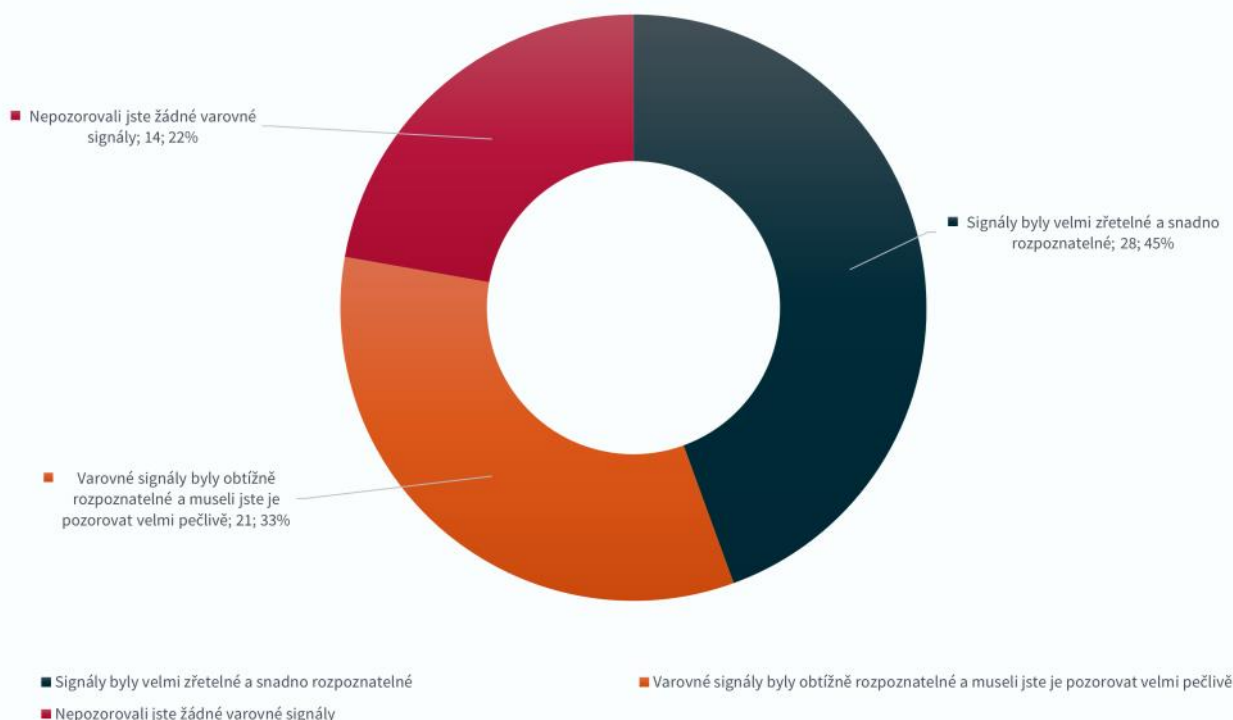
Na otázku č. 22 odpovídali pouze respondenti, kteří v otázce č. 20 zvolili možnost **Žák (student)**

Otázka č. 23

Osobní zkušenost s napadením – vnímání varovných signálů

Pokud jste se s fyzickým napadením ze strany žáka (studenta) setkali, jak byste popsali varovné signály?

Otázka č.23

Pokud jste se s fyzickým napadením ze strany žáka (studenta) setkali, jak byste popsali varovné signály?

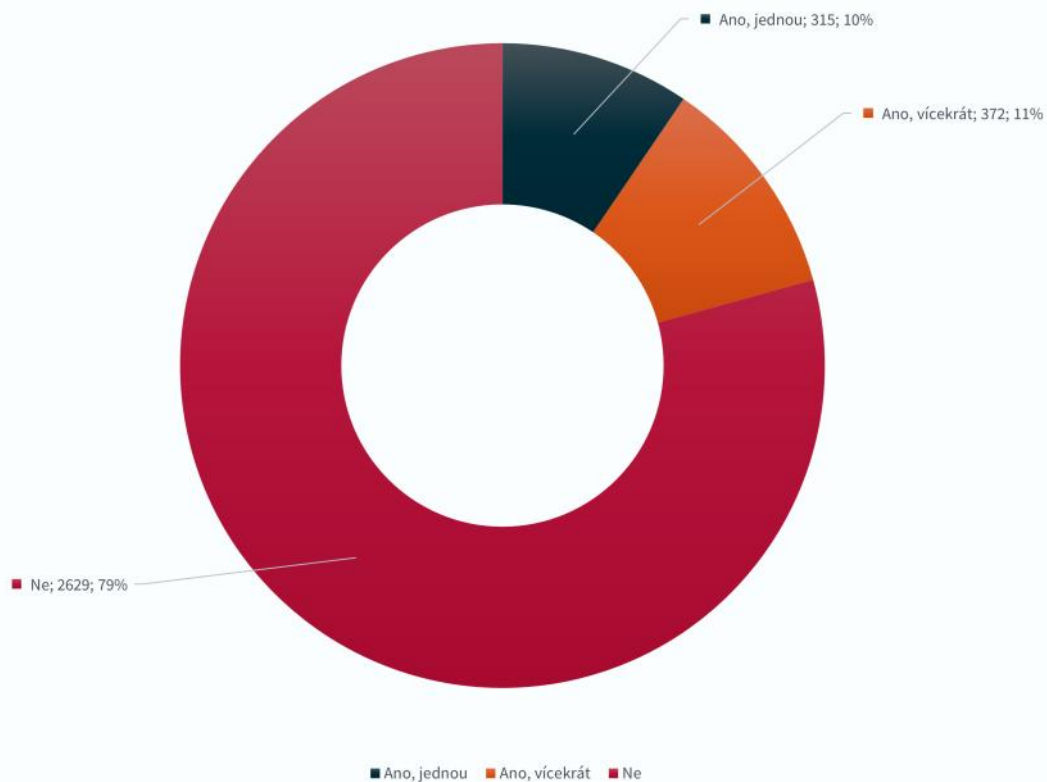
Signály byly velmi zřetelné a snadno rozpoznatelné	28
Varovné signály byly obtížně rozpoznatelné a museli jste je pozorovat velmi pečlivě	21
Nepozorovali jste žádné varovné signály	14
Celkem	63

Na otázku č. 23 odpovídali pouze respondenti, kteří v otázce č. 20 zvolili možnost **Žák (student)**

Osobní zkušenost s verbálním napadením

Byl jste někdy vy sám ve škole verbálně napaden?

Otázka č.24

Byl jste někdy vy sám ve škole verbálně napaden?

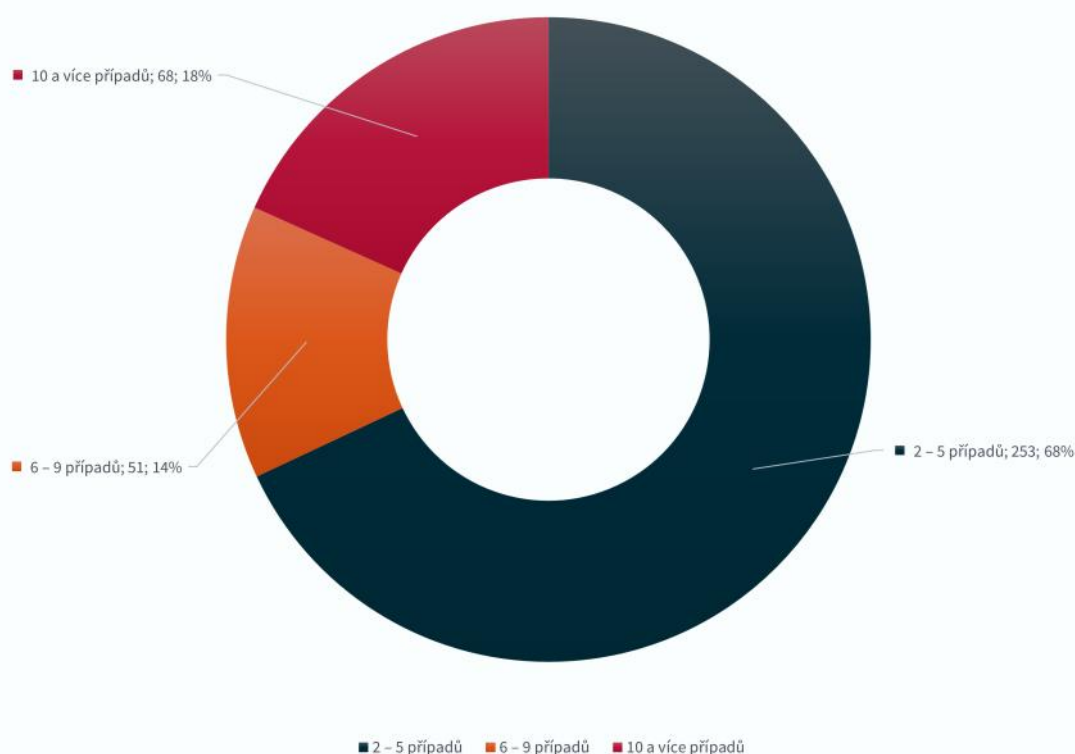
Ano, jednou	315
Ano, vícekrát	372
Ne	2629
Celkem	3316

Otázka č. 25

Osobní zkušenost s verbálním napadením – četnost

Kolikrát jste byl verbálně napaden?

Otázka č.25

Kolikrát jste byl verbálně napaden?

2 – 5 případů	253
6 – 9 případů	51
10 a více případů	68
Celkem	372

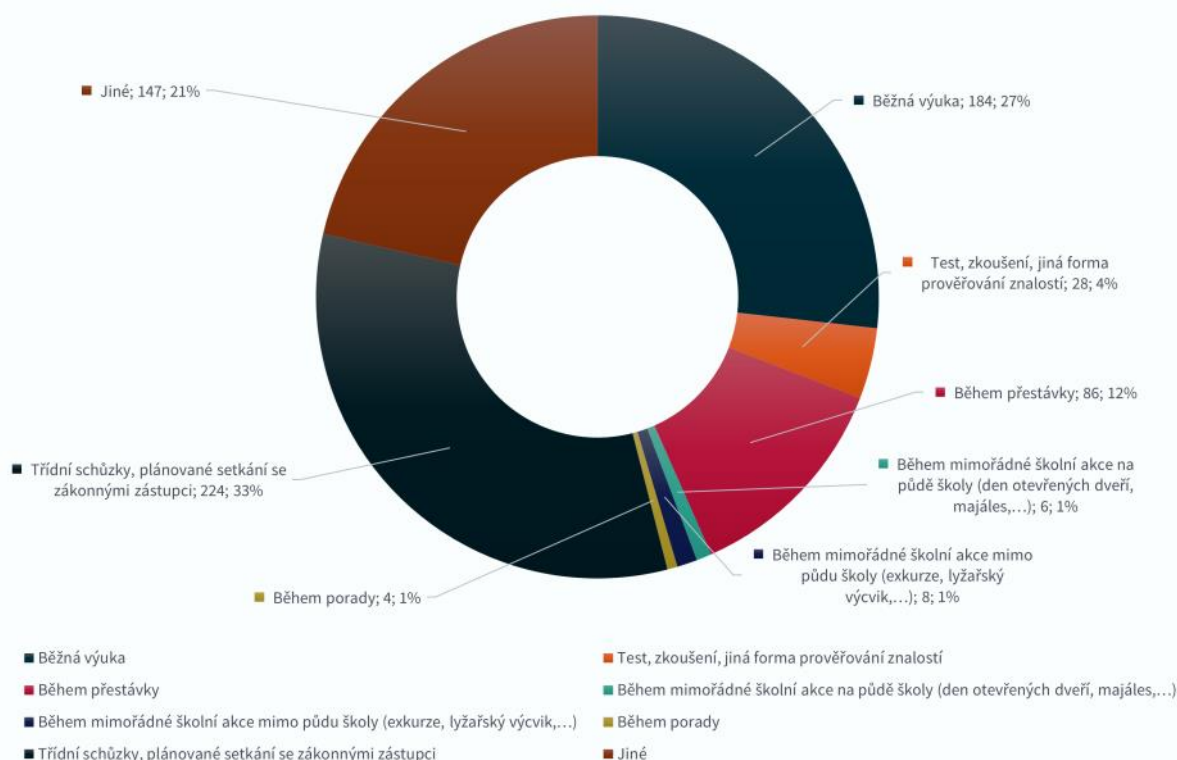
Na otázku č. 25 odpovídali pouze respondenti, kteří u otázky č. 24 zvolili možnost *Ano, vícekrát*.

Otázka č. 26

Osobní zkušenost s verbálním napadením – situační kontext

Pokud jste byl verbálně napaden ve škole, jaký byl situační kontext?

Otázka č.26

Pokud jste byl verbálně napaden ve škole, jaký byl situační kontext?

Běžná výuka	184
Test, zkoušení, jiná forma prověřování znalostí	28
Během přestávky	86
Během mimořádné školní akce na půdě školy (den otevřených dveří, majáles,...)	6
Během mimořádné školní akce mimo půdu školy (exkurze, lyžařský výcvik,...)	8
Během porady	4
Třídní schůzky, plánované setkání se zákonnými zástupci	224
Jiné	147
Celkem	687

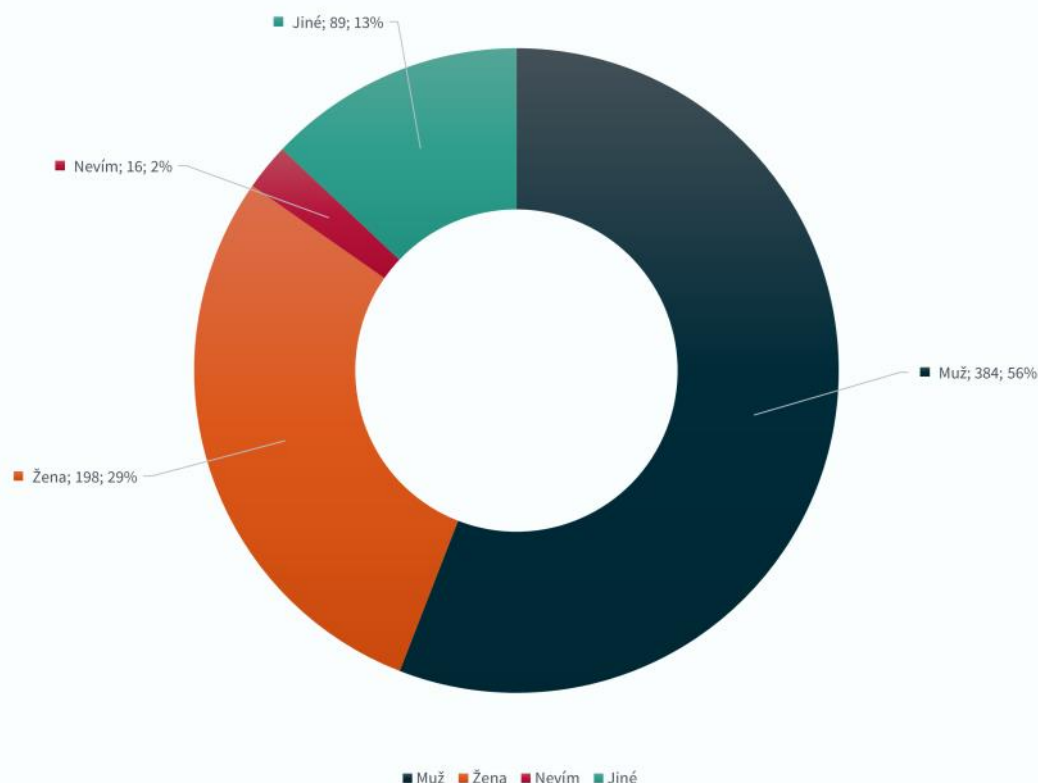
Na otázku č. 26 odpovídali pouze respondenti, kteří odpověděli kladně na otázku č. 24.

Otázka č. 27

Osobní zkušenost s verbálním napadením – pohlaví pachatele

Pokud jste byl verbálně napaden ve škole, jakého pohlaví byl pachatel?

Otázka č.27

Pokud jste byl verbálně napaden ve škole, jakého pohlaví byl pachatel?

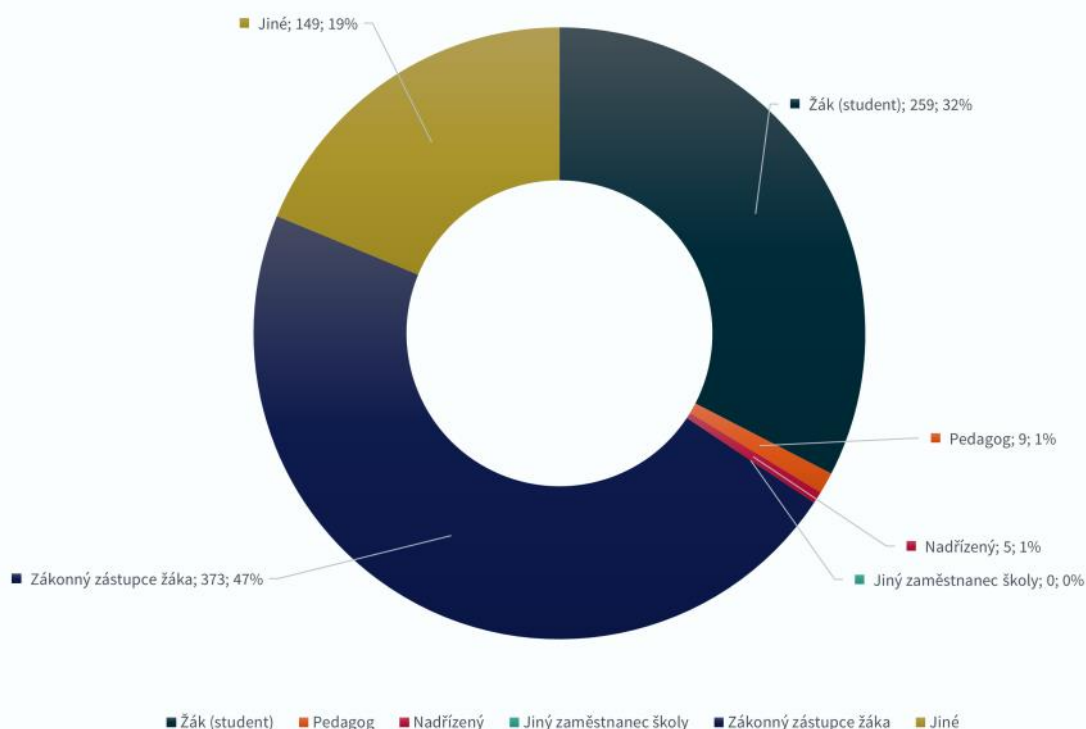
Muž	384
Žena	198
Nevím	16
Jiné	89
Celkem	687

Na otázku č. 27 odpovídali pouze respondenti, kteří odpověděli kladně na otázku č. 24.

Osobní zkušenost s verbálním napadením – typ pachatele

Pokud jste byl verbálně napaden ve škole, kdo byl pachatel?

Otázka č.28

Pokud jste byl verbálně napaden ve škole, kdo byl pachatel?

Žák (student)	259
Pedagog	9
Nadřízený	5
Jiný zaměstnanec školy	0
Žákonný zástupce žáka	373
Jiné	149
Celkem	795

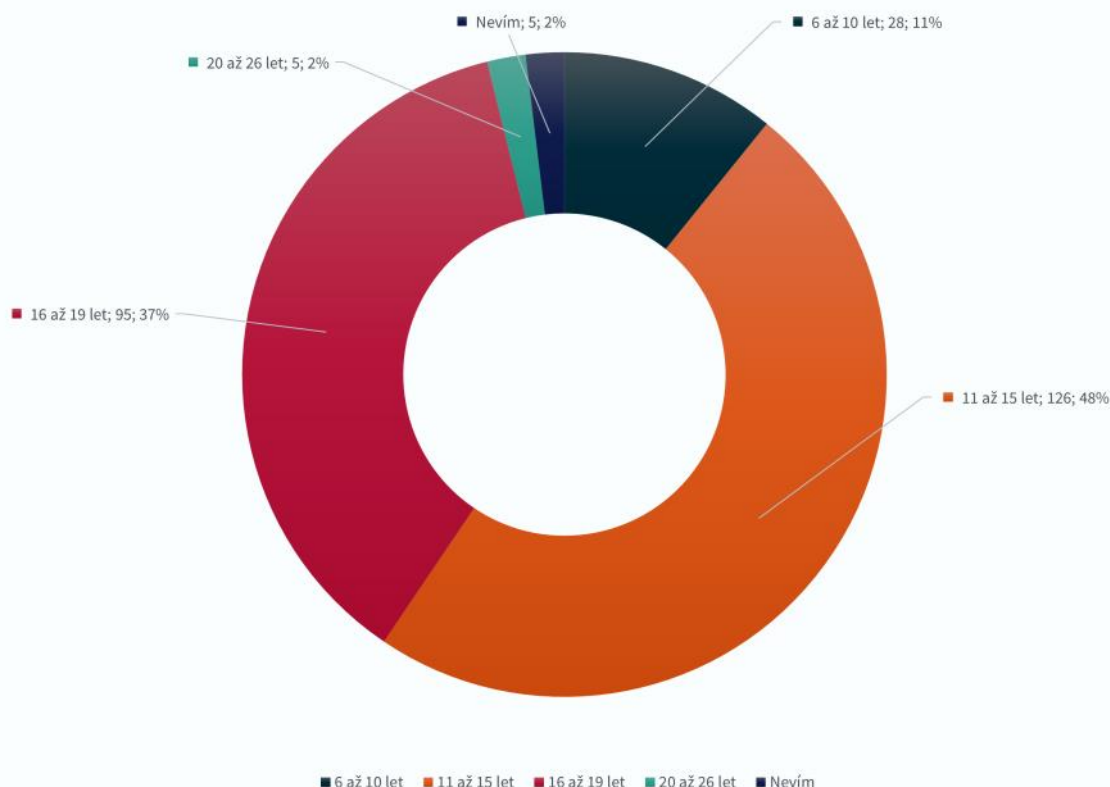
Na otázku č. 28 odpovídali pouze respondenti, kteří odpověděli kladně na otázku č. 24.

Otázka č. 29

Osobní zkušenost s verbálním napadením – věk pachatele z řad žáků

Pokud byl pachatelem žák (student), jaký byl jeho věk?

Otázka č.29

Pokud byl pachatelem žák (student), jaký byl jeho věk?

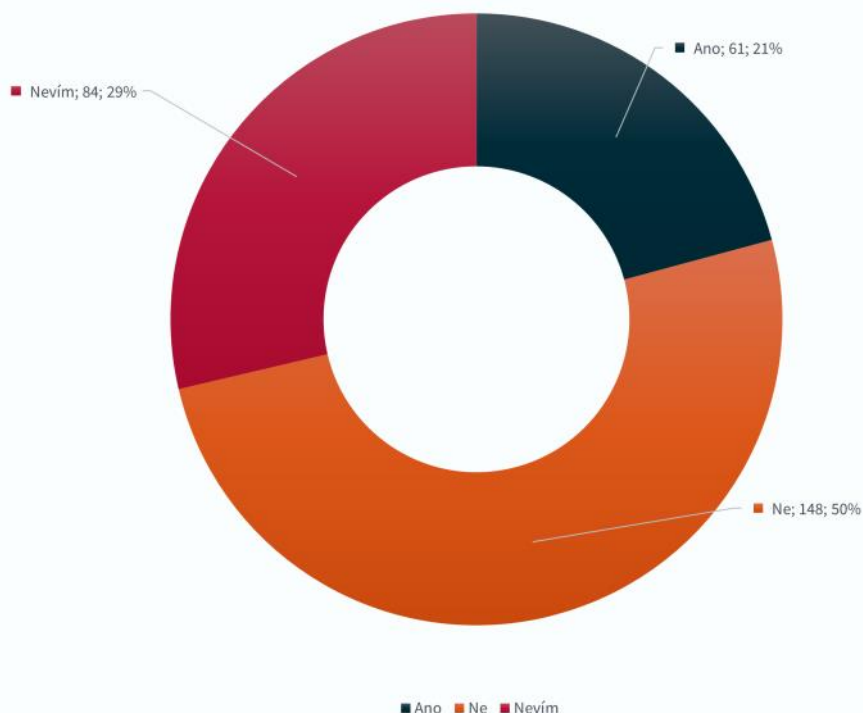
6 až 10 let	28
11 až 15 let	126
16 až 19 let	95
20 až 26 let	5
Nevím	5
Celkem	259

Na otázku č. 29 odpovídali pouze respondenti, kteří v otázce č. 28 zvolili možnost **Žák (student)**.

Osobní zkušenost – duševní onemocnění pachatele z řad žáků

Pokud byl pachatelem žák (student), máte informace, že před spácháním útoku trpěl nějakým duševním onemocněním?

Otázka č.30

Pokud byl pachatelem žák (student), máte informace, že před spácháním útoku trpěl nějakým duševním onemocněním?

Ano	61
Ne	148
Nevím	84
Celkem	293

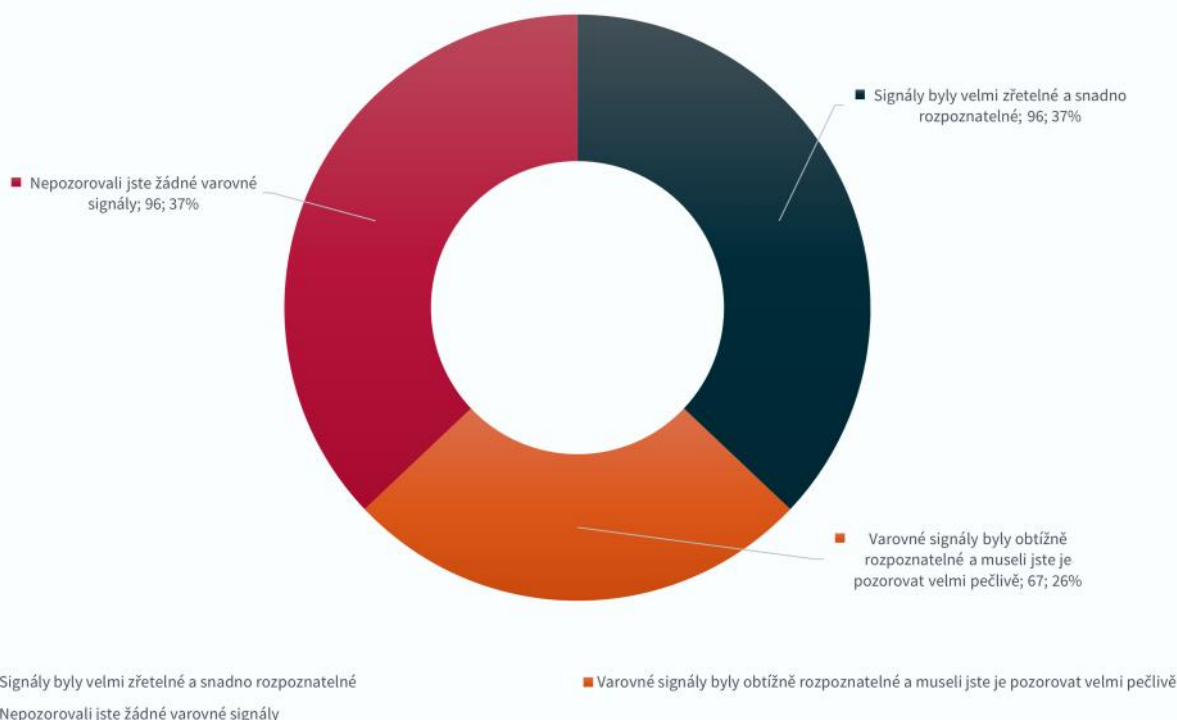
Na otázku č. 30 odpovídali pouze respondenti, kteří v otázce č. 28 zvolili možnost *Žák (student)*.

Otázka č. 31

Osobní zkušenost s verbálním napadením – varovné signály

Pokud jste se s fyzickým napadením ze strany žáka (studenta) setkali, jak byste popsali varovné signály?

Otázka č.31

Pokud jste se s fyzickým napadením ze strany žáka (studenta) setkali, jak byste popsali varovné signály?

Signály byly velmi zřetelné a snadno rozpoznatelné 96

Varovné signály byly obtížně rozpoznatelné a museli jste je pozorovat velmi pečlivě 67

Nepozorovali jste žádné varovné signály 96

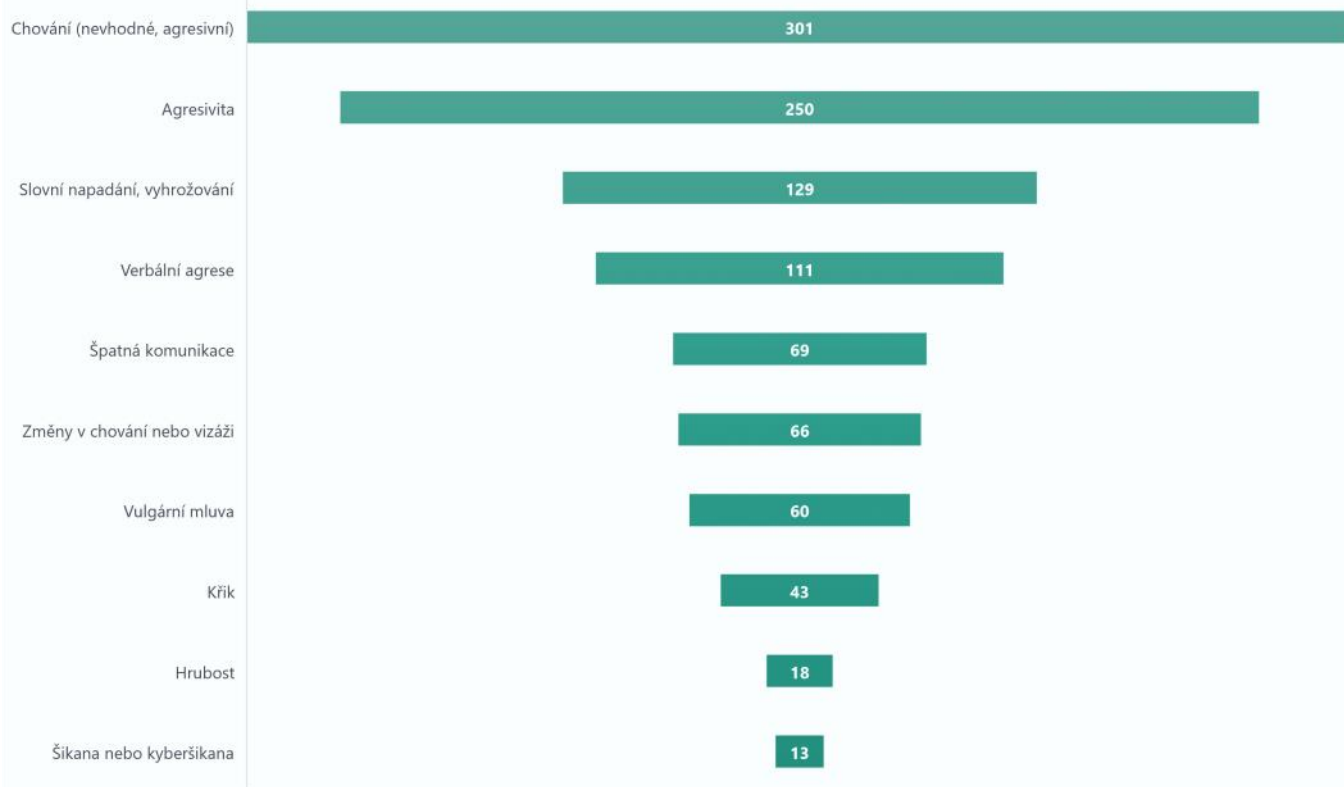
Celkem 259

Na otázku č. 31 odpovídali pouze respondenti, kteří v otázce č. 28 zvolili možnost **Žák (student)**.

Vnímání varovných signálů možné agrese ze strany žáků či rodičů

Co byste považovali za varovný signál? - 10 nejčastějších odpovědí

Otázka č.32

Co byste považovali za varovný signál? - 10 nejčastějších odpovědí

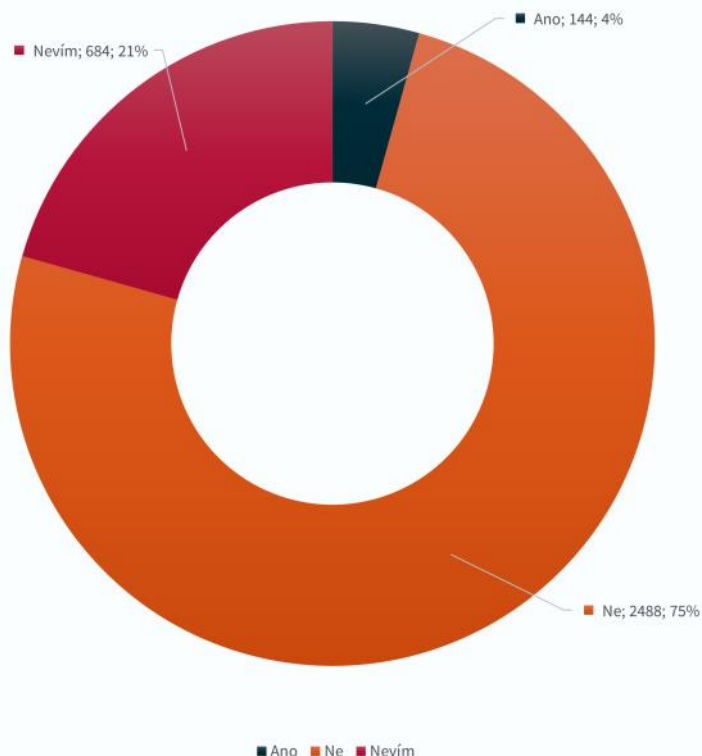
Varovný signál	Četnost
Chování (nevhodné, agresivní)	301
Agresivita	250
Slovní napadání, vyhrožování	129
Verbální agrese	111
Špatná komunikace	69
Změny v chování nebo vizáži	66
Vulgární mluva	60
Křik	43
Hrubost	18
Šikana nebo kyberšikana	13

Otázka č. 33

Vliv událostí na Ukrajině na bezpečnost škol v ČR

Mají události na Ukrajině vliv na bezpečnost vaší školy?

Otázka č.33

Mají události na Ukrajině vliv na bezpečnost vaší školy?

Ano	144
Ne	2488
Nevím	684
Celkem	3316

Doplňující informace

Vysvětlení grafických symbolů u otázek

Pouze jedna možnost.

Respondenti mohli vybrat pouze jednu odpověď.

Možnost volby více odpovědí.

Respondenti mohli vybrat více než jednu odpověď.

Strukturovaná otázka.

Na otázku neodpovídali všichni respondenti. Zobrazení otázky je závislé na odpovědi z předchozích otázek.

Otázka s písemným výstupem.

Respondenti mohli volně vyjádřit svůj názor.

Výstupem ankety je výběr nejčastějších odpovědí.

Povinná otázka.

Zodpovězení otázky bylo povinné.

Volitelná otázka.

Na otázku neodpovídali všichni respondenti.

Zodpovězení otázky nebylo povinné.

Prevence agrese ve školách a školských zařízeních 2023

Komentář k výsledkům průzkumu

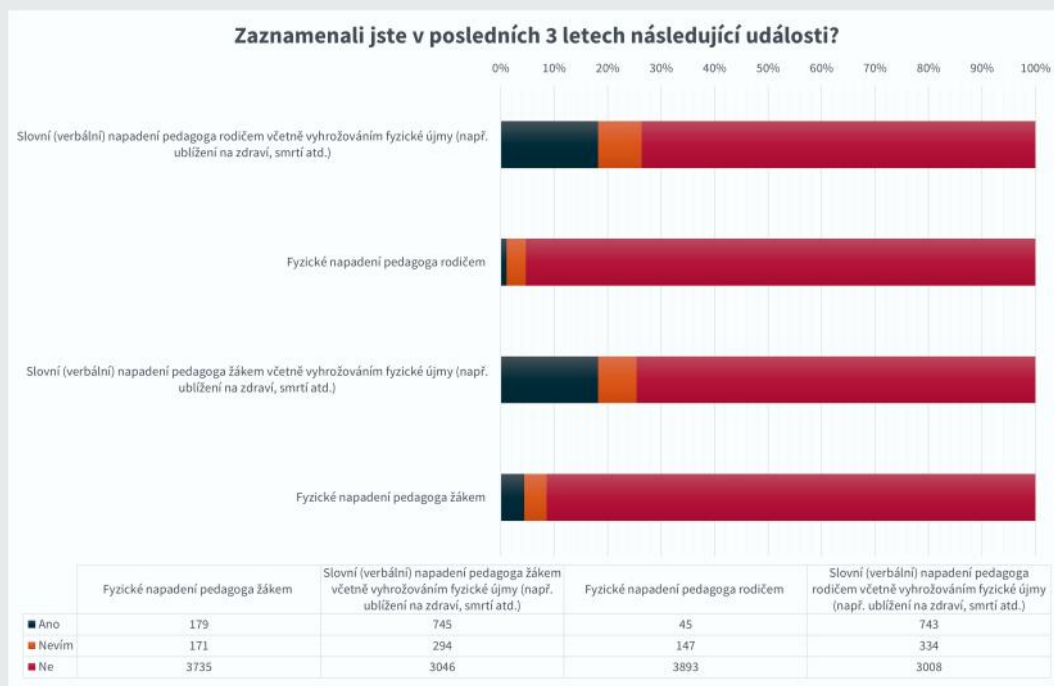
Výzkum byl realizován Asociací bezpečná škola z.s. ve spolupráci s Ministerstvem vnitra České republiky. Sběr dat proběhl od 24.5.2023 do 30.11.2023. Osloveny byly základní a střední školy v České republice, resp. jejich pracovníci. Celkově odpovědělo 4085 pedagogů, což z výzkumu činí největší výzkum na toto téma realizovaný v České republice.

Jednalo se o dotazníkové šetření. Dotazník měl celkem 33 otázek z nichž jsou pro téma zpracované v této kapitole relevantní zejména položky:

- *Slovní (verbální) napadení pedagoga rodičem/ žákem včetně vyhrožování fyzické újmy (např. ublížení na zdraví, smrti atd.)*
- *Fyzické napadení pedagoga žákem / rodičem*
- *Byl jste někdy vy sám ve škole fyzicky napaden?*
- *Kolikrát jste byl fyzicky napaden?*
- *Pokud jste byl fyzicky napaden ve škole, jaký byl situační kontext?*
- *Pokud jste byl fyzicky napaden ve škole, jakého pohlaví byl pachatel?*
- *Pokud jste byl fyzicky napaden ve škole, kdo byl pachatel?*
- *Pokud byl pachatelem žák (student), jaký byl jeho věk?*
- *Pokud byl pachatelem žák (student), máte informace, že před spácháním útoku trpěl nějakým duševním onemocněním?*
- *Pokud jste se s fyzickým napadením ze strany žáka (studenta) setkali, jak byste popsali varovné signály?*
- *Byl jste někdy vy sám ve škole verbálně napaden?*
- *Kolikrát jste byl verbálně napaden?*
- *Pokud jste byl verbálně napaden ve škole, jaký byl situační kontext?*
- *Pokud jste byl verbálně napaden ve škole, jakého pohlaví byl pachatel?*
- *Pokud jste byl verbálně napaden ve škole, kdo byl pachatel?*
- *Pokud byl pachatelem žák (student), jaký byl jeho věk?*
- *Pokud byl pachatelem žák (student), máte informace, že před spácháním útoku trpěl nějakým duševním onemocněním?*
- *Pokud jste se s verbálním napadením ze strany žáka (studenta) setkali, jak byste popsali varovné signály?*
- *Co byste považovali za varovný signál?*

Prevence agrese ve školách a školských zařízeních 2023

Výsledky odpovědí na otázky, zda v posledních 3 letech zaznamenali slovní (verbální) napadení pedagoga rodičem / žákem včetně vyhrožování fyzické újmy (např. ublížení na zdraví, smrti atd.); nebo fyzické napadení pedagoga žákem rodičem shrnuje graf u otázky číslo 14.

I když na první pohled převažují negativní odpovědi, je důležité si uvědomit, že za každou pozitivní odpověď se skrývá incident, který není možné ignorovat. Navíc zajímavé jsou odpovědi „nevím“. Znamená to, že respondent nedokáže vyhodnotit, zda situace byla nebo nebyla napadením? Právě toto téma, poznání a identifikace incidentu, agrese a varovných signálů se dále prolíná celým výzkumem. Výsledky odpovědí se do značné míry shodují s přecházejícím šetřením (Sladký, Brečka a kol, 2022).

Otázka *Byl jste někdy vy sám ve škole fyzicky napaden?* Je zpracována do grafu u otázky č. 15. I zde se setkáváme s malým počtem pozitivních odpovědí, ale stejně jako u předchozí otázky platí, že za každou pozitivní odpověď se skrývá incident, který může mít různě intenzivní negativní dopad na všechny zúčastněné strany. Zvláště opakující se incidenty vyžadují zvýšenou pozornost, protože s vysokou pravděpodobností signalizují závažnější patologii.

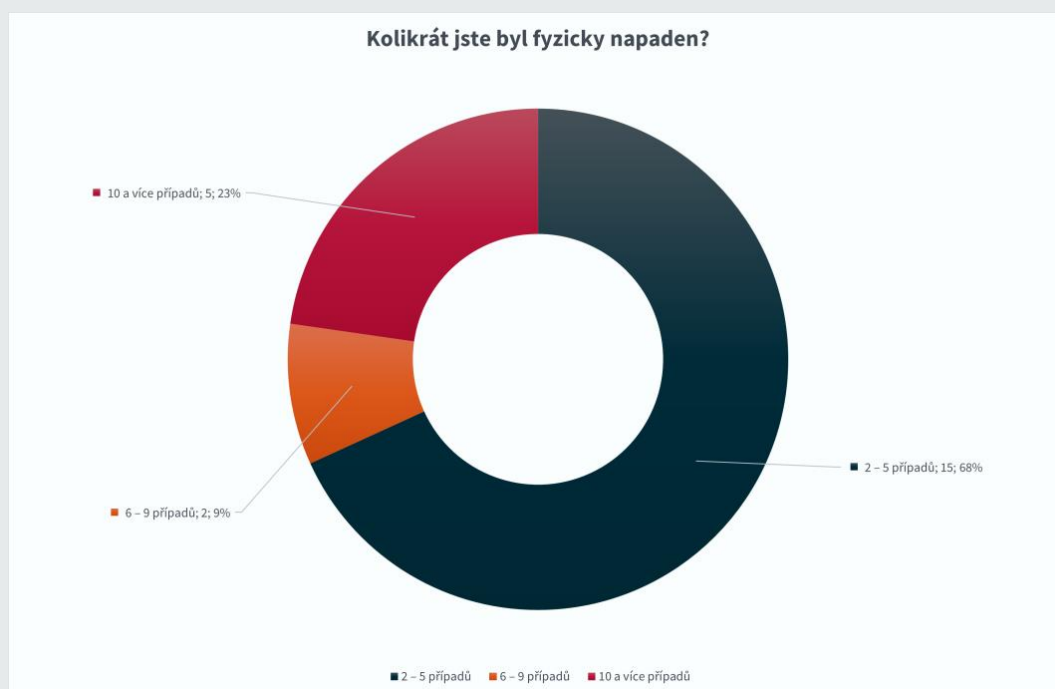
Je nezbytné, aby pedagogové, školský personál a rodiny společně pracovali na identifikaci a řešení těchto opakujících se incidentů. Analyzovat vzory chování, hledat společné faktory a přijímat preventivní opatření je klíčem k tomu, abychom předešli dalším negativním důsledkům.

Taková systematická a koordinovaná reakce je nezbytná pro posílení bezpečnosti a pohody ve školním prostředí. Pouze prostřednictvím spolupráce a účinného řízení můžeme zajistit, že škola bude místem, kde se žáci cítí chráněni a podporováni ve svém osobním a akademickém rozvoji. S tím souvisela i otázka, *kolikrát k napadení případně došlo*, viz otázku č. 16.

Právě na počet fyzických útoků se ukazuje ta nejzávažnější patologie. Opakované incidenty nazna-

Komentář k výsledkům průzkumu — pokračování

čují, že nemůžeme jednoduše přičítat tyto události náhodě. Je zřejmé, že je třeba hlouběji proniknout do kořenů tohoto opakujícího se chování a nalézt jeho příčiny.

Taková systematická analýza musí zahrnovat široké spektrum faktorů, včetně osobních zkušeností žáka, rodinné dynamiky a prostředí ve škole. Je nezbytné, aby se pedagogové a školní management aktivně zapojili do tohoto procesu, aby byli schopni rozpoznat varovné signály a poskytl odpovídající podporu a intervence.

Tím, že se zaměříme na tyto hlubší kořeny a faktory, které přispívají k opakované fyzické agresi, můžeme lépe porozumět tomuto problému a vyvinout účinná opatření na jeho řešení. Je to úkol, který vyžaduje spolupráci mezi školami, rodinami a komunitami, abychom zajistili bezpečnější a odpůrnější prostředí pro všechny zúčastněné.

Další otázka směřovala na *situační kontext těchto útoků* (otázka č. 17). Z odpovědí je zřejmé, že neexistuje situace, která by byla významně více spojena s rizikem napadení, naopak, jedná se o naprosto běžné a každodenní situace, jako je běžná výuka či přestávka. Nižší míra napadení při specifických situacích, jako jsou třídní schůzky či různé formy ověřování znalostí mohou indikovat i schopnost pedagogů se na tyto předem potenciálně konfliktní situace adekvátně připravit. Velmi důležitý je i malý počet incidentů při již zmíněném ověřování znalostí. Jak je vidět, samotné ověřování znalostí není zásadně rizikovou situací a nemělo by se od ní ustupovat. Samozřejmostí však je adekvátní a profesionální přístup k této oblasti pedagogie. Pokud je postupováno správně a profesionálně, není důvod se těchto situací obávat a ani jejich počet snižovat či dokonce eliminovat.

Zajímalo nás samozřejmě také *pohlaví pachatele* (otázka č. 19). Odpověď na otázku týkající se pohlaví pachatele přesně koresponduje s výsledky jiných srovnatelných studií (Björkqvist, K., & Österman, K. (2018), Archer, J. (2004), Brečka et al, 2023d). Většina z těchto výzkumů ukazuje, že v přípa-

Prevence agrese ve školách a školských zařízeních 2023

dě fyzické agrese převažují muži, což je trend, který je dobře zdokumentovaný a dobře známý.

Nicméně je důležité si uvědomit, že existují i případy, kdy se agresivního chování dopustily ženy, i když ve značně menším procentuálním zastoupení. Tato skutečnost, zatímco neobvyklá, není však nemožná. Je to důležitý fakt, který nás vede k dalšímu zkoumání a porozumění genderovým rozdílům v projevech fyzické agresivity a způsobům, jak tuto problematiku řešit v rámci prevence a intervence.

Kromě pohlaví je také důležitá otázka na *pozici, řazení pachatele*, viz otázku č. 20. Zcela zřetelně a jednoznačně vyplývá z našeho výzkumu, že většinu fyzických útoků na školách provádějí samotní žáci (81 %). Tato statistika je alarmující a vyžaduje náležitou pozornost a akci. Výsledky dále ukazují, že druhou nejčastější skupinou pachatelů jsou rodiče, kteří jsou zároveň zákonnými zástupci žáků. Tento fakt vyvolává otázky nejenom ohledně chování samotných žáků, ale také ohledně vlivu rodinného prostředí a výchovy na agresivní tendence mládeže.

Takové závěry nám jasně ukazují, že je třeba zaměřit se na prevenci a řešení agresivního chování u žáků již v raném věku, a zároveň zapojit rodiče do procesu výchovy a prevence. Je zřejmé, že žáci a jejich rodiny představují zásadní bod, kde je třeba začít při hledání efektivních opatření pro zajištění bezpečného a harmonického prostředí ve školách.

V případě, že útočníkem byl žák, zajímal nás *jeho věk*, otázka č. 21. Co se týče věku, nejvíce napadení ze strany žáka připadá na věkovou hranici 11-15 let, což pozitivně koresponduje s obdobným výzkumem (Brečka et al, 2023). Za pozornost však stojí i druhá nejpočetnější věková skupina, a to je 6-10 let. U první skupiny vyšší počet útoků jasně souvisí s pubescencí, je však otázkou, co stojí za větším množstvím útoků ze strany žáků mladšího a středního školního věku. Nabízí se otázka souvislosti agresivního chování jak s různými možnými duševními poruchami, tak také stylem výchovy či vlivu moderních technologií. Také je ve hře ještě omezená schopnost hranic chování a neschopnost odhadnout jeho konsekvence. Tato problematika si zaslouží další zkoumání a je nutné hledat odpověď na otázku, zda se hranice agresivního chování postupně snižuje, čemuž právě toto vysoké číslo agresivních fyzických útoků napovídá. Na posledním místě je věková skupina 16-19 let, zde by měly být již plně rozvinuty kognitivní funkce, a tedy by chování mělo podléhat více vědomé a racionální kontrole. To je vede sice k úbytku fyzických napadení jako takových, zvyšuje se zde však míra intenzity a efektivity provedení.

Vzhledem k tomu, že jiné výzkumy (Brečka et al, 2023) poukazovaly na důležitost duševních onemocnění v anamnéze pachatele, další otázka směřoval na *znalost případného duševního onemocnění u pachatele* (otázka č. 22).

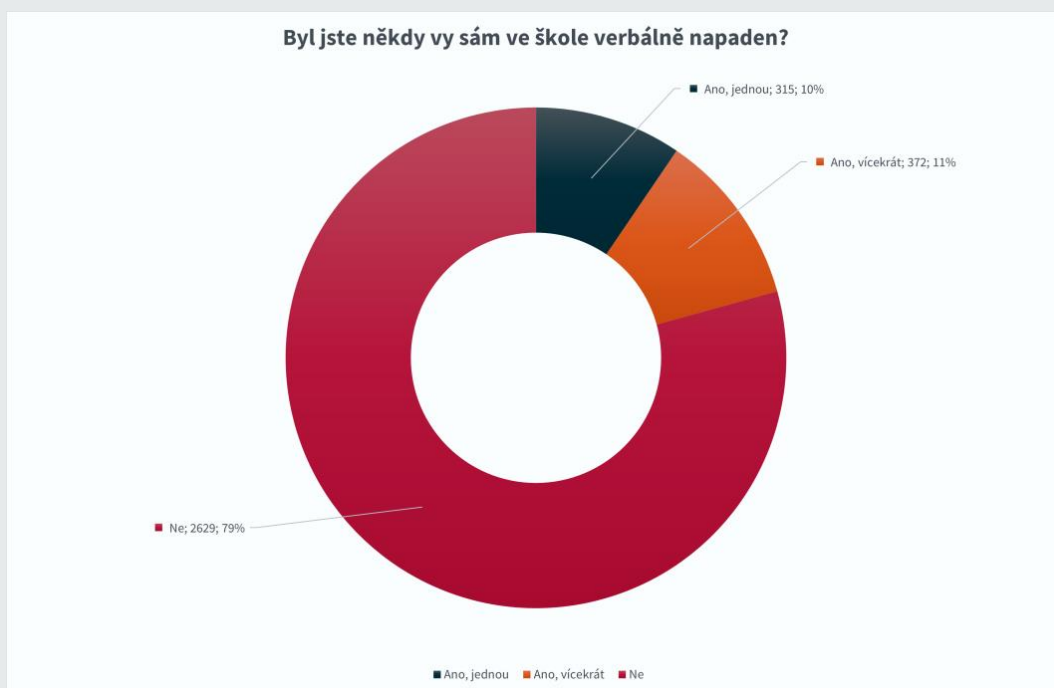
Důležité je si uvědomit, že otázka nesměřovala k zjištění existence duševní poruchy, ale k tomu, zda respondent měl o její případné existenci informace. Pouze u 4 % případů byly tyto informace známy. Vzhledem k výsledkům výzkumu Brečka et al, 2023 je možné se domnívat, že přítomnost duševní poruchy či poruchy chování byla i u jiných incidentů, avšak respondent neměl o její existenci povědomí. Právě nevědomost o existenci duševní poruchy či poruchy chování u žáka je kritickým faktorem, který zvyšuje pravděpodobnost vzniku konfliktní situace. Bohužel v současné právní úpravě však škola nemá nárok na informace o duševním stavu žáků, pokud jí je žák či jeho zákonný zástupce neposkytne, viz. z. č. 372/2011 Sb. Zákon o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování (zákon o zdravotních službách), §65 odst.2.

Komentář k výsledkům průzkumu — pokračování

Jedna ze stěžejních otázek cílila na *schopnost pedagogů v případě konkrétních útoků rozpoznat varovného signály* (otázka č. 23). Z odpovědí je jasné, že respondenti mají schopnost varovné signály zaznamenat, ale tato schopnost rozhodně není na úrovni, na které by mohla a měla být. Ve 22 % nedošlo k rozpoznání varovných signálů vůbec a ve 31 % jen s obtížemi. I když ve 45 % případů k rozpoznání varovných signálů došlo, přesto se nepodařilo incidentu předejít. Varovné signály jsou přítomné vždy, a schopnost jejich zaznamenání a interpretace je klíčová pro eliminování incidentu.

Z výše uvedených odpovědí plyne jednoznačná potřeba vzdělávání v této problematice.

Osobní zkušenost respondentů s verbálním napadením popisuje otázka č. 24. Verbální agrese je bezesporu mnohem častější než agrese fyzická, což se odráží i v odpovědích respondentů. V případě verbální agrese je ještě zřetelněji patrný problém s nastavením hranice mezi akceptovatelným a neakceptovatelným chováním. Tato hranice je klíčová, protože určuje, jak jsou určité verbální projevy vnímány – jako přijatelné komunikativní formy či jako agresivní akt.

Zvláště problematická je situace kolem vulgarismů a slangových označení. Tyto formy slovního projevu jsou často používány bez přemýšlení o jejich účinku na ostatní. Zatímco někteří mohou vnímat určité výrazy jako běžnou součást komunikace, pro jiné mohou být urážlivé a agresivní. Proto je klíčové, aby školy a pedagogové společně s rodinami a žáky pracovali na definování a respektování hranic v verbálním vyjadřování.

Tato práce by měla zahrnovat vzdělávání o úctě k druhým, empatii a komunikaci bez agresivity. Důraz by měl být kladen i na posílení porozumění různorodosti jazyka a kultur, aby se minimalizovalo riziko nedorozumění a konfliktů. Pouze tak můžeme vytvořit prostředí, kde je každý respektován a cítí se bezpečně ve svém projevu.

Četnost případných napadení popisuje otázka č. 25. Obdobně jako u opakujícího se napadání fyzického, i opakující se verbální agrese vyžaduje zvýšenou pozornost, protože ona sama navíc může

Prevence agrese ve školách a školských zařízeních 2023

být předstupněm agrese fyzické. Opakované incidenty naznačují, že nemůžeme jednoduše přičítat tyto události náhodě. Je zřejmé, že je třeba hlouběji proniknout do kořenů tohoto opakujícího se chování a nalézt jeho příčiny.

Taková systematická analýza musí zahrnovat široké spektrum faktorů, včetně osobních zkušeností žáka, rodinné dynamiky a prostředí ve škole. Je nezbytné, aby se pedagogové a školní management aktivně zapojili do tohoto procesu, aby byli schopni rozpoznat varovné signály a poskytl odpovídající podporu a intervence.

Opět i v těchto případech je důležitý *situační kontext* (otázka 26). Z odpovědí respondentů jasně vyplývá, že verbální agrese nelze jednoznačně spojit s určitými situacemi jako výrazně rizikovými. Právě naopak, agresivní verbální projevy se vyskytují v běžných a každodenních situacích, jako je například běžná výuka nebo přestávky mezi hodinami. Nižší výskyt verbální agrese ve specifických situacích, například během třídních schůzek nebo různých formách ověřování znalostí, může naznačovat schopnost pedagogů adekvátně se připravit na tyto potenciálně konfliktní situace.

Zvláště důležité je pozorovat malý počet incidentů během ověřování znalostí. Tento fakt naznačuje, že samotné ověřování znalostí není inherentně spojeno s významným rizikem verbální agresivity a nemělo by se z toho důvodu zcela upouštět. Klíčem k úspěšnému zvládnutí těchto situací je však adekvátní a profesionální přístup pedagogů. Pokud se tyto situace řídí správně a profesionálně, není důvod obávat se jejich četnosti nebo dokonce je eliminovat.

Je zřejmé, že se jedná o oblast, která vyžaduje neustálou pozornost a úsilí pedagogů, aby se zajistilo, že prostředí ve škole bude respektující a bezpečné pro všechny zúčastněné. Spolupráce mezi pedagogy, žáky a jejich rodinami je klíčem k prevenci a řešení verbální agrese ve školním prostředí.

Obdobně jako u pouze registrovaných útoků i v případech útoků přímo na respondenta nás zajímalo *pohlaví pachatele*, v případě, že se jednalo o žáka, viz otázku č. 27. Zde je naprosto překvapivá míra odpovědi Nevím (79 %). Zdá se, jako by respondenti nebyli schopni určit zdroj, tedy určit, zda pachatel by mužského anebo ženského pohlaví. Příčinou může být buď nemožnost identifikace pachatele např. při výkřiku v hloučku žáků, ale také to, že pedagogové těmto incidentům nevěnují dostatečnou pozornost, což je velmi znepokojující, neboť se tím snižuje jejich schopnost vnímat, interpretovat a vyhodnocovat varovné signály

Obdobně jako u pouze registrovaných útoků i v případech útoků přímo na respondenta nás zajímala *pozice, role pachatele*, viz otázku č. 28. Z těchto odpovědí vyplývá naprostá převaha verbální agrese ze strany zákonných zástupců – rodičů, a to celých 47 %. Je důvodné se domnívat, že existuje vztah mezi verbální agresí rodičů a verbální agresí dětí, neboť děti vědomě i nevědomě přebírají vzorce chování svých rodičů. Navíc toto jednání souvisí s problematikou autority pedagoga obecně ve společnosti, kterou lze považovat za klesající. Přibývá tak rodičů, pro které je pedagog vhodným objektem verbální agrese. Verbální agrese ze strany žáků pak následuje v závěsu se 32 %.

Obdobně jako u pouze registrovaných útoků i v případech útoků přímo na respondenta nás zajímal *věk pachatele*, v případě, že se jednalo o žáka, viz otázku č. 29. Zde jasně dominuje kategorie pubescentů, což není nijak překvapivé. Naopak u skupiny mladšího a středního školního věku je verbální agrese méně častá než agrese fyzická. Vysvětlením opět může být určitá nezralost, která se lépe a snáze emanuje v agresi fyzické nežli v agresi verbální.

Obdobně jako u pouze registrovaných útoků i v případech útoků přímo na respondenta nás zajímal

Komentář k výsledkům průzkumu — pokračování

případná přítomnost duševní poruchy v anamnéze, v případě, že se jednalo o žáka, viz otázku č. 30. Podobně jako u fyzické agrese, i u verbální agrese se setkáváme s problémem ne existence samotné psychické poruchy nebo poruchy chování, ale spíše s nedostatečnou informovaností respondentů o těchto poruchách.

Je důležité si uvědomit, že mnoho forem verbální agrese může být spojeno s různými psychickými či behaviorálními problémy, jako jsou například agrese způsobená nezvládnutými emocemi, nedostatečnými komunikačními dovednostmi nebo nedostatkem sebeovládání. Avšak respondent nemusí být schopen tyto faktory identifikovat nebo si uvědomit, že jsou přítomny.

Tato neznalost může vést k podcenění nebo nesprávnému porozumění verbální agrese a jejích příčin. Proto je důležité vzdělávat respondenty a poskytovat jim informace o různých formách psychických poruch a chování, které mohou být spojeny s agresí. Tímto způsobem můžeme lépe porozumět podstatě verbální agrese a lépe ji řešit a prevenci.

Obdobně jako u pouze registrovaných útoků i v případech útoků přímo na respondenta nás zajímala *míra viditelnosti a rozpoznatelnosti varovných signálů*, viz otázku č. 31. Odpovědi respondentů ještě výrazněji, než v případě varovných signálů fyzické agrese naznačují problémy nebo neschopnost identifikovat varovné signály předznamenávající verbální agresí.

Tento nedostatek vnímání a rozpoznávání varovných signálů může být důsledkem různých faktorů, včetně nedostatku informací o typických znacích verbální agrese, nedostatečného povědomí o psychických a behaviorálních problémech, které mohou vést k agresivnímu chování, nebo prostě nedostatku zkušeností s rozpoznáváním těchto signálů.

Tento problém je důležité řešit a přijmout opatření k posílení schopnosti identifikovat a rozpoznat varovné signály verbální agrese. To může zahrnovat poskytování informací a vzdělávání respondentů o různých formách verbální agrese, povzbuzování otevřené komunikace a povědomí o psychickém zdraví a správné interakci s druhými.

Pokud dokážeme zlepšit schopnost rozpoznávání těchto varovných signálů, můžeme lépe předcházet verbální agrese a vytvářet prostředí, kde se každý cítí respektován a chráněn.

Poslední otázkou bylo, *co sami respondenti považují za varovný signál*, viz otázku č. 32.

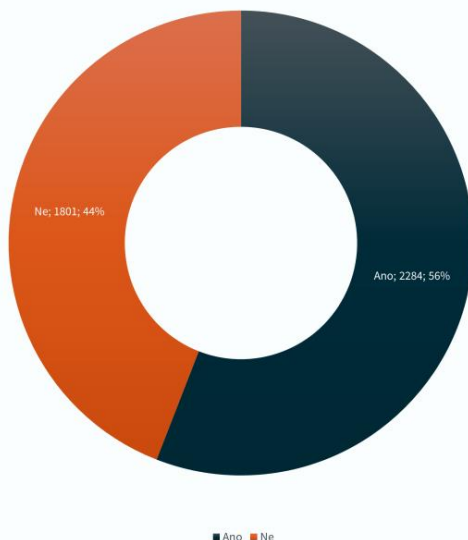
Na tuto otevřenou otázku odpovědělo jen asi ¼ celkového počtu respondentů (N= 1457). Odpovědi byly velmi často naprosto obecné, co je však alarmující, jako varovné signály respondenti uváděli již samotné incidenty – agrese, vyhrožování, napadení. Naopak právě varovné signály s nižší intenzitou se neobjevovaly téměř vůbec.

Toto pozitivně koresponduje se závěry výzkumu Sucharová, Brečka et al., 2023, tedy že pedagogové jako varovný signál často označují již samotný incident. Zde se opět objevuje jak otázka nastavení hranice akceptovatelného a neakceptovatelného chování, tak také samotná otázka znalosti této problematiky respondenty. Z výše uvedeného vyplývá poměrně nízká znalost problematiky varovných signálů.

Prevence agrese ve školách a školských zařízeních 2023

Ostatní otázky se týkaly *režimových opatření pro návštěvníky objektu* (viz otázky 10—13) a *znalosti metodických dokumentů* pro prevenci kriminality ve školském prostředí.

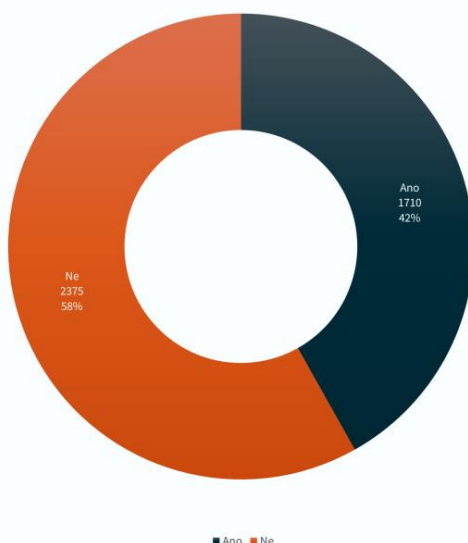
Je vstup do školy fyzicky zabezpečen po celou dobu výuky?

Většina škol, 84% účastníků průzkumu, má vstup fyzicky zajištěn při příchodu žáků na vyučování. Na bezpečnosti při příchodu se nejčastěji podílí školník a vrátný, případně pedagogický dozor. V průběhu dne ostražitost klesá. Fyzickou kontrolu vstupu v průběhu výuky má zajištěno pouze 57% respondentů. Navíc 45% z nich se spoléhá pouze na technické systémy jako je kamerový systém, čtečka přístupového systému nebo domovní telefon.

Většina škol, 87% respondentů, řeší bezpečnost vlastními silami. 43% oslovených škol nemá zpracovanou směrnici pro návštěvníky.

Pracujete ve vaší škole přímo s normou ČSN 73 4400?

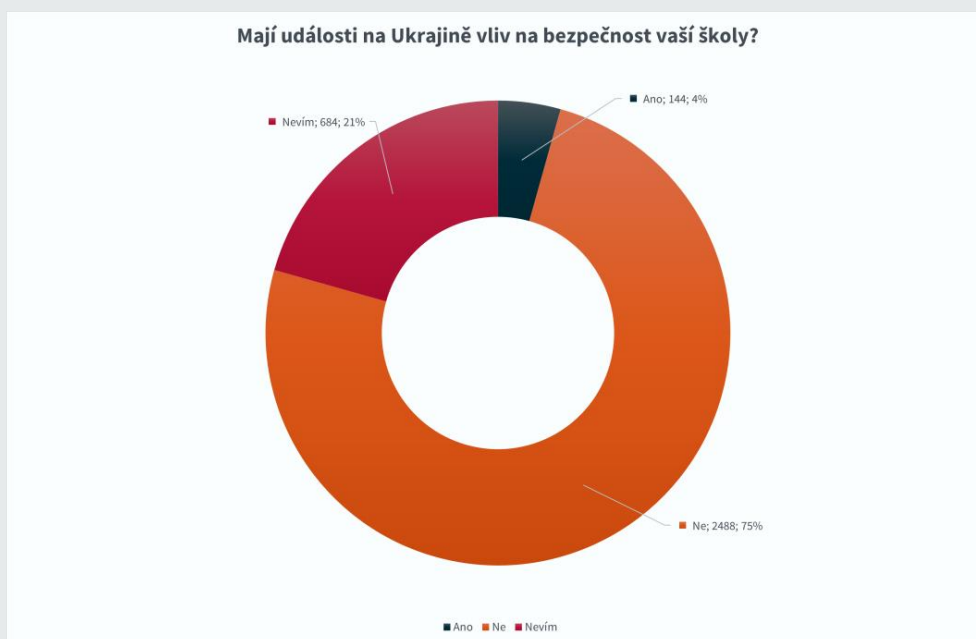

O existenci normy ČSN 73 44 00 má povědomí 59% dotázaných. Pracuje s ní ale pouze 43% respondentů.

Komentář k výsledkům průzkumu — pokračování

Metodiku MV a ABŠ využívá pouze 32% respondentů. Všichni účastníci ankety obdrželi odkaz na stažení normy a metodiky ze stránek MVČR. Manuál bezpečné školy používá 46% respondentů. Součástí průzkumu byl odkaz na jeho bezplatné stažení ze stránek ABŠ.

Doplňková otázka se týkala *dopadu válečného konfliktu na Ukrajině na školy v ČR*. Většina respondentů, 75%, nevnímá, že by se válečný konflikt na Ukrajině přímo dotýkal bezpečnostní situace v jejich škole. Dalších 21% to nedokáže posoudit.

Negativní dopad konfliktu na svou školu vnímá pouze 4% respondentů. V posledních třech letech nezaznamenala většina z nich žádný incident verbálního charakteru (63%) ani fyzické napadení (93%).

www.asociacebezpecnaskola.cz